

88. Tiistaina 3 päivänä lokakuuta 1989

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ainoa käsittely:

1) Asetus 16 päivältä kesäkuuta 1989 maanmittaushallinnon eräiden virkojen perustamisesta ja lakkauttamisesta 2635

Mainittu asetus (A n:o 10)
Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 15

2) Asetus 26 päivältä toukokuuta 1989 kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen eräiden virkojen perustamisesta ja lakkauttamisesta ”

Mainittu asetus (A n:o 8)
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 12

3) Asetus 30 päivältä kesäkuuta 1989 kouluhallituksen eräiden virkojen perustamisesta ja lakkauttamisesta ”

Mainittu asetus (A n:o 16)
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 13

4) Asetus 14 päivältä heinäkuuta 1989 eräistä opetusministeriön hallinnonalan virkajärjestelyistä ”

Mainittu asetus (A n:o 17)
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 14

5) Asetus 18 päivältä elokuuta 1989 kouluhallinnon eräiden virkojen perustamisesta ja lakkauttamisesta ”

Mainittu asetus (A n:o 18)
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 15

6) Asetus 2 päivältä kesäkuuta 1989 posti- ja telelaitoksen eräiden virkojen perustamisesta ja lakkauttamisesta 2636

Siv. Mainittu asetus (A n:o 9)
Liikennevaliokunnan mietintö n:o 6

Ensimmäinen käsittely:

7) Ehdotus laiksi ennakkoperintälain muuttamisesta ”

Hallituksen esitys n:o 90
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 43

8) Ehdotus laiksi ilmailulain muuttamisesta ”

Hallituksen esitys n:o 80
Liikennevaliokunnan mietintö n:o 5

Esitellään:

9) Hallituksen esitys n:o 121 laeiksi virvoitusjuomaverosta annetun lain 6 §:n ja olutverosta annetun lain 5 §:n muuttamisesta ”

10) Hallituksen esitys n:o 122 laiksi polttoaineverosta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta ”

11) Hallituksen esitys n:o 125 laiksi fosforilannoiteverosta 2651

12) Hallituksen esitys n:o 120 laiksi tasausverolain 10 §:n muuttamisesta .. 2660

13) Hallituksen esitys n:o 124 laiksi lannoiteverosta annetun lain muuttamisesta ”

	Siv.		Siv.
14) Hallituksen esitys n:o 126 laiksi valkuaisverosta annetun lain muuttamisesta	2660	tyksestä laiksi Helsingin yliopistollisesta keskussairaala (HE n:ot 94 ja 95/1988 vp.)	2663
15) Hallituksen esitys n:o 130 laiksi ammatillisten oppilaitosten rahoituksesta annetun lain 24 §:n muuttamisesta	"	25) Talousvaliokunnan mietintö n:o 5 hallituksen esityksestä laiksi vähittäiskaupan ja eräiden työliikkeiden liikeajasta annetun lain muuttamisesta (HE n:o 97)	"
16) Hallituksen esitys n:o 135 laiksi rakennuslain muuttamisesta	"		
17) Ed. Moilasen ym. lakialoite n:o 75 laiksi tulo- ja varallisuusverolain 101 ja 106 §:n muuttamisesta	2661	Puhetta johtaa ensimmäinen varapuhemies Hetemäki-Olander.	
18) Ed. Lammisen ym. lakialoite n:o 76 laiksi yleisistä teistä annetun lain muuttamisesta	2663	Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Alaranta, Almgren, Anttila, Astala, Donner, Jokiniemi, Järvisalo-Kanerva, Kääriäinen, U. Leppänen, Luttinen, Malm, Mäkelä, Paasio, Pelttari, Puisto, Ranta, Suominen, Särkijärvi, Tähkämaa ja Uitto.	
19) Asetus 22 päivältä syyskuuta 1989 maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan eräistä virkajärjestelyistä (A n:o 21)	"		
20) Valtioneuvoston päätös 14 päivältä syyskuuta 1989 selluloosasta suoritettavasta vientitalletuksesta annetun valtioneuvoston päätöksen 4 §:n muuttamisesta (VNP n:o 4)	"	Ilmoitusasiat:	
		Lomanpyynnöt	
Pöydällepanoa varten esitellään:		Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä sairauden takia edustajat Almgren, Astala ja Järvisalo-Kanerva, virkatehtävien vuoksi edustajat Malm, Suominen ja Särkijärvi sekä yksityisasioiden takia edustajat Alaranta, Jokiniemi, Kääriäinen, U. Leppänen, Tähkämaa ja Uitto sekä kuluvan lokakuun 6 päivään sairauden takia ed. Pelttari ja yksityisasioiden vuoksi edustajat Donner, Luttinen, Puisto ja Ranta.	
21) Lakivaliokunnan mietintö n:o 10 hallituksen esityksen johdosta laiksi muutoksenhausta tuomioistuimen virkaa haettaessa (HE n:o 86)	"		
22) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 44 hallituksen esityksen johdosta laiksi kerman ja vähärasvaisen maidon tasausmaksusta annetun lain 22 §:n muuttamisesta (HE n:o 118)	"	Uusi edustaja	
23) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 45 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu asetusta valtioneuvoston kanslian eräistä virkajärjestelyistä (A n:o 20)	"	Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitan, että Paimiosta oleva kihlakunnan tuomari Gunnar J o u t s e n s a a r i, joka varamiehenä Turun läänin eteläisestä vaali- piiristä tulee eduskunnan jäseneksi Posti- ja telelaitoksen pääjohtajaksi nimitetyn ed. Vennamon sijaan, on torstaina 28 päivänä syyskuuta 1989 esittänyt puhemiehelle samana päivänä asianmukaisesti tarkastetun ja hyväksytyn edustajanvaltakirjansa ja on siten	
24) Talousvaliokunnan mietintö n:o 4 hallituksen esityksestä erikoissairaanhoidolaiksi ja laiksi erikoissairaanhoidon lain voimaannpanosta ja hallituksen esi-			

oikeutettu ryhtymään edustajantointaan hoitamahan.

Ed. Joutsensaari merkitään läsnä olevaksi.

Kirjalliset kysymykset

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että eduskunnalle ovat, puhemiehelle osoitettuina, saapuneet vastaukset kirjallisiin kysymyksiin n:ot 429, 433, 436, 440 ja 441. Nämä kysymykset vastauksineen on nyt jaettu edustajille.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Asetus 16 päivältä kesäkuuta 1989 maanmittaushallinnon eräiden virkojen perustamisesta ja lakkauttamisesta

Ainoa käsittely
Mainittu asetus (A n:o 10)
Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 15

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 15.

Keskustelua ei synny.

Mietintö hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Asetus 26 päivältä toukokuuta 1989 kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen eräiden virkojen perustamisesta ja lakkauttamisesta

Ainoa käsittely
Mainittu asetus (A n:o 8)
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 12

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö n:o 12.

Keskustelua ei synny.

Mietintö hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Asetus 30 päivältä kesäkuuta 1989 kouluhallituksen eräiden virkojen perustamisesta ja lakkauttamisesta

Ainoa käsittely
Mainittu asetus (A n:o 16)
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 13

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö n:o 13.

Keskustelua ei synny.

Mietintö hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

4) Asetus 14 päivältä heinäkuuta 1989 eräistä opetusministeriön hallinnonalan virkajärjestelyistä

Ainoa käsittely
Mainittu asetus (A n:o 17)
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 14

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö n:o 14.

Keskustelua ei synny.

Mietintö hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

5) Asetus 18 päivältä elokuuta 1989 kouluhallinnon eräiden virkojen perustamisesta ja lakkauttamisesta

Ainoa käsittely
Mainittu asetus (A n:o 18)
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 15

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö n:o 15.

Keskustelua ei synny.

Mietintö hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

6) Asetus 2 päivältä kesäkuuta 1989 posti- ja telelaitoksen eräiden virkojen perustamisesta ja lakkauttamisesta

Ainoa käsittely

Mainittu asetus (A n:o 9)

Liikennevaliokunnan mietintö n:o 6

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on liikennevaliokunnan mietintö n:o 6.

Keskustelu:

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Maakunnasta kuuluu postitoimistojen lakkauttamista koskien jälleen kummia. Vuonna 1988 liikenneministeri Vennamo sai aikaan sen, että postitoimistojen lakkauttamisesta luovuttiin ja silloin asioista myös päätettiin hallituspuolueiden kesken tähän suuntaan johtaan.

Vaikka asia ei ihan tähän asetukseen suoraan liitykään, totean kuitenkin, että varsinakin tulevaisuudessa vastaavanlaisten asetusten kohdalla alkaa olla enemmän ja enemmän tietoja siitä, että nimenomaan maaseudun postitoimistojen virkoja lakkautetaan: sitä mukaa kuin joku virasta jää eläkkeelle samalla postitoimisto myös lakkautetaan. Tällainen epidemia maaseudulla on kohtuutonta, ja lausun näin, että Suomen maaseudun puoluetta hallituksessa edustavan uuden liikenneministerin tulee puuttua näihin asioihin jyrkin ottein siten, että näissä asetuksissa ei tulevaisuudessa tule esiintymään sellaista virkojen lakkauttamista, jonka seurauksena myös maaseudun postitoimistoja tullaan lakkauttamaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Mietintö hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

7) Ehdotus laiksi ennakkoperintälain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 90

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 43

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 43.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiountaan.

8) Ehdotus laiksi ilmailulain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 80

Liikennevaliokunnan mietintö n:o 5

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on liikennevaliokunnan mietintö n:o 5.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

9) Hallituksen esitys n:o 121 laeiksi virvoitusjuomaverosta annetun lain 6 §:n ja olutverosta annetun lain 5 §:n muuttamisesta

lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

10) Hallituksen esitys n:o 122 laiksi polttoaineverosta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Löyttyjärvi: Arvoisa puhemies! On hyvä, että nyt ollaan saamassa alkuun

ympäristöverojen järjestelmän luominen maahamme. Tämä alku on kuitenkin vielä varsin vaatimaton verrattuna esimerkiksi devan eduskuntaryhmän esittämään ja eduskunnan hyväksymään perustelulausumaan viime keväältä.

SKP-yhtenäisyyden ympäristöjaosto laati viime keväänä laajan kartoituksen tämän maan suurimmista saastuttajista, niistä yksittäisistä energiantuotanto- ja teollisuuslaitoksista, jotka aiheuttavat suurimman rasituksen ilmaan ja veteen päästämillään saasteilla Suomen ympäristölle.

Tämän selvityksen jatkoksi lähetimme kyselyn 50 suurimmalle saastuttajalle niistä toimenpiteistä, joihin ne ovat ryhtyneet tai aikovat ryhtyä ympäristölle aiheuttamiensa haittojen vähentämiseksi. Tämä jatkoselvitys julkistettiin eilen. 50:stä kirjeen saaneesta meille vastasi 60 prosenttia, ja vastaukset olivat varsin asiallisia ja osoittivat myös yritysten halua vaikuttaa toimintaansa siten, että ympäristölle aiheutetut haitat vähenevät. Se, että saimme asiallisia vastauksia, liittyy mielestämme siihen, että ympäristökysymysten julkisuus ja kansalaisvalvonnan edellytysten kehittäminen on erittäin tärkeää, jotta voitaisiin päästä ympäristön kannalta hyviin tuloksiin.

Olisimme toivoneet, että saastuttajaselvityksemme ja kartoituksemme antama aineisto olisi ollut yhtenä lähtökohtana myös laadittaessa hallituksen toimesta haittaverosityksiä. Yksittäisten teollisuus- ja energiantuotantolaitosten toimintaan ja saastevaikutuksiin puuttumisen kautta voitaisiin nopeimmin vaikuttaa ympäristön tilan parantumiseen, ja juuri näiden laitosten toiminnan ohjaamisessa tulisi oikeudellisten ja hallinnollisten ohjaustoimien ohella ottaa käyttöön myös taloudellisen ohjauksen keinot ympäristöverojen muodossa.

Nyt esillä oleva polttoaineveron muuttaminen on ohjaavalta vaikutukseltaan varsin heikko. Ohjaava vaikutus perustuu siihen, että tämän kautta fossiilisilla polttoaineilla tuotetun energian hinta kallistuu. Hiilidioksidin vähentämiseen päästöissä sen sijaan on hyvin vähän mahdollisuuksia muilla tavoin. Verolla on tästä näkökulmasta miltei fiskaalinen luonne. Hiilipitoisuuteen perustuva verotus suosii kyllä jossain määrin maakaasua, joka pahimpien saastevaikutusten, rikin ja typen päästöjen, osalta on selvästi muita

fossiilisia polttoaineita edullisempi vaihtoehto.

Kuitenkin vielä parempi ohjaava vaikutus energiaraaka-aineen käyttöön olisi saatu sillä esityksellä, josta oppositioryhmät viime kesänä antoivat kannanottonsa ja joka perustuisi rikin ja typen päästöjen verottamiseen energiantuotannossa ja muussa tuotantotoiminnassa.

Tässä hallituksen esityksessä pääosa uuden veron tuomasta rasituksesta kohdistuu liikenteeseen, eikä liikennettä toki voida jättää huomiotta. Mutta kuitenkin olisi välttämätöntä laatia sen sisältöisiä uusia veroja, joilla voitaisiin pisteittäisten, suuria kuormituksia aiheuttavien laitosten toimintaan puuttua ja tätä kautta päästä nopeasti ympäristön tilaa parantaviin toimenpiteisiin.

Tässä oppositioryhmien yhteisessä kannanotossa oli myös muita esityksiä ympäristöveroiksi, siis huomattavasti hallituksen tuomia esityksiä laajemmin, mm. esitys teollisuusveden käyttömaksusta tai teollisuusveden käytön verottamisesta ja ennen muuta puunjalostusteollisuutta koskien myös esitys klooriyhdisteiden veteen päästämisen verottamisesta.

Demokraattisen vaihtoehdon eduskuntaryhmä on osana vaihtoehtobudjettiaan laatinut erillisen ympäristöbudjetin, jossa esitämme 2,8 miljardin markan keräämistä ympäristöveroilla. Tämä meidän esityskokonaisuutemme sisältää mm. seuraavat verot: typen oksidien päästöveron, rikin päästöveron, bensiinin lyijyveron, teollisuuden energiaveron erikseen koskien myös ydinpolttoaineella ja vesivoimalla tuotettua energiaa, joka hallituksen mallissa jää kokonaan uuden energiaverotuksen ulkopuolelle, mutta jolla myös on ympäristön kannalta omat riski- ja muut vaikutuksensa. Edelleen orgaanisten jätteiden veteenpäästöveron mitattuna biologisella hapen kulutuksella ja erikseen klooriyhdisteiden veteenpäästöveron. Edelleen fosforiyhdisteiden veteenpäästöveron koskien sekä lannoitteita että teollisuuden ja yhdyskuntien aiheuttamaa rasitusta ja myös tyyppiyhdisteiden veteenpäästöveron koskien edelleen niin maataloutta, yhdyskuntia kuin teollisuuttakin.

Näillä veroilla ehdotamme siis perittäväksi 2,8 miljardia markkaa lisää tuloja valtiolle. Verojen tuoton puolestaan esitämme käytettäväksi ympäristönsuojelua läpäisyperiaat-

teella edistävien toimien rahoittamiseen, siis varsinaisen ympäristöbudjetin, ympäristönsuojelumäärärahojen lisäksi mm. rautateiden kehittämiseen, maakaasuverkon laajentamiseen, metsäpolitiikan uudistamiseen, ympäristökasvatuksen tarpeisiin jne.

Edelleen esitämme varsin huomattavia summia osoitettavaksi ulkoasiainministeriössä olevien kehitysyhteistyömäärärahojen lisäksi YK:n ympäristöprojektien rahoittamiseen, mm. sademetsien suojeluun ja aavikoidumisen estämiseen, ja edelleen kansainväliseen yhteistyöhön myös yhteistyöprojekteihin Itämeren piirissä ja arktisilla alueilla. Meidän mielestämme tarvitaan uutta ajattelua myös meiltä, uudenlaista vastuuntuntoa kaikilta teollisuusmailta Suomi mukaan luettuna, jotta kansainvälisesti yhteistyössä voidaan ympäristöä suojella ja maapallolla elinmahdollisuudet jatkossakin turvata.

Tulemme valmistelevaan ympäristöveroesityksistämme lakialoitteita eduskunnan käsitteilyyn kuluvan syksyn aikana ja toivomme, että alkavasta ympäristöverojen säätämismprosessista, jota nyt ollaan panemassa liikkeelle, olisi lopputuloksena hallituksen esityksiä laajempi kokonaisuus jo kuluvan syksyn aikana ja että jatkossa ottamalla käyttöön hyvin laaja-alaisesti taloudellisen ohjauksen keinot normien ja määräysten, hallinnollisen ohjauksen ja valvonnan rinnalle voitaisiin päästä sellaisiin tuloksiin, että luonnon ja ympäristön tila meidän maassamme voisi parantua. Näin voisimme edetä nyt ottamiimme kansainvälisiä sitoumuksia nopeammin ympäristönsuojelussa ja päästöjen tason alentamisessa.

Ed. Pekkarinen: Arvoisa puhemies! Ympäristömme suurimmat ongelmat ovat kasvihuoneilmiö, otsonikato ja happamoituminen, kuten varmasti kaikki tiedämme. Ongelmien hallintaan saamiseksi ja niiden vähitellen voittamiseksi on pakko tehostaa toimenpiteitä niin kansallisessa kuin myös Suomen kansainvälisessä ympäristöyhteistyössä. Huolimatta erityisesti ilmansaasteitten kulkemisesta yli maiden rajojen on Suomi kuitenkin yksittäisistä maista Suomen suurin saastuttaja tälläkin hetkellä.

Ympäristönsuojelu on tähän saakka perustunut valtaosaltaan hallinnolliseen ohjaukseen, erilaisiin kieltoihin ja määräohjaukseen. Ja useimpien ympäristöongelmien joko ai-

noana tai ainakin pääasiallisena voittamiskeinona tarvitaan hallinnollista ohjausta ympäristön asioiden hoitamisessa jatkossakin. Tällaisia asioita, joissa hallinnollista ohjausta tarvitaan, ovat ehdottomat kiellot mm. erilaisten myrkkujen käytölle tai ehdottomat tiettyihin vuosimääriin sidotut kiellot esimerkiksi sen tapaisten ympäristön saastuttajien käytön lopettamiselle kuin esimerkiksi freonit käytännössä ovat. Mutta hallinnollisen ohjauksen ohella käyttökelpoinen tapa ympäristön pilaantumisen estämiseksi ja puhdistumisprosessin aikaansaamiseksi on myös taloudellinen ohjaus eri muodoissaan.

Taloudellisen ohjauksen erilaisia keinoja on useitakin. Ympäristöverot, haitta- eli saasteverot, ovat yksi tässä mielessä kysymykseen tulevia taloudellisen ohjauksen keinoja. Oikeaoppisen ympäristöveron tulee kannustaa tuotantoa ja kulutusta käyttämään ympäristön kannalta ystävällisiä tuotantoprosesseja ja tuotteita. Siis ympäristöveron tulee samanaikaisesti aiheuttaa myönnteistä kehitystä sekä tuotannossa että myöskin yksittäisten kansalaisten kulutustottumuksissa. Ympäristöverojen ensisijainen tehtävä ei saa olla verojen kerääminen, vaan kuten sanottu, ohjaus sekä tuotannossa että kulutuksessa.

Hallituksen esitykset ns. ympäristöveroiksi eivät mielestäni täytä hyvän ja toimivan ympäristöveron tehtävää. Hallitus on aivan oikein luotteloinut lähinnä hiilidioksidin, rikin ja typen oksidit sellaisiksi ympäristöpäästöiksi, joihin taloudellisen ohjauksen keinoin voidaan periaatteessa vaikuttaa. Kuitenkin vaikka hallitus nämä on kartoittanut niiksi pahimmiksi päästöiksi, joihin voidaan vaikuttaa, hallitus omassa esityksessään on tarttunut polttoaineveron osalta vain hiilidioksidiongelman voittamiseen.

Tämä ihmetyttää monestakin syystä. Näin siitä syystä, että ensinnäkin hiilidioksidipäästöjen osalta ei ole olemassa maailmassa sellaista tekniikkaa ja teknologiaa, jolla hiilidioksidipäästöt voitaisiin poistaa. Sen sijaan rikin päästöjen eli rikin oksidien poistamiseksi sellaista tekniikkaa on jo olemassa, ja joltisellakin tavalla tuo tekniikka on hallinnassa myöskin typen oksidien poistamiseksi tai ainakin vähentämiseksi. Ihmetyttääkin, miten hallitus tässä tilanteessa tarttui nimenomaan ja vain hiilidioksidipäästöjen vähentämiseen, jota välttämättä kaiken lisäk-

si edes tällä esityksellä ei tule tapahtumaan-kaan.

Kun kaikille fossiilisille polttoaineille laite- taan nyt hallituksen esityksen mukaisesti ympäristövero, voi tietysti teoreettisesti aja- tella, että se johtaa siihen, että kulutus vähenee, ja sitä kautta päästöt vähenevät. Voi ollakin, että jossakin mitassa kulutus vähenee, ja näiltä osin toki täytyy sanoa, että hallituksen esitys ansaitsee tunnustuksen ja eräänlaisen kannatuksenkin. Mutta hallituk- sen esityksellä kerta kaikkiaan ei ole ympä- ristön kannalta myönteistä, ohjaavaa vaikutusta. Nyt vero roiskaistaan kaikille fossiili- sille polttoaineille riippumatta siitä, puhdis- tetaanko esimerkiksi energiantuotannossa, teollisuudessa tai liikenteessä näitä päästöjä vai ei.

Käytännössä tämä merkitsee sitä, että hallituksen ympäristövero kohtaantuu täs- mälleen samanlaisena esimerkiksi kahteen erilaiseen lämpövoimalaitokseen, myös sellai- seen, joka puhdistaa täydellisesti ja satapro- senttisesti rikkipäästönsä. Samanlainen vero asetetaan nyt tällaiselle energialaitokselle kuin sellaiselle, joka päästää kaikki päästöt ympäristöön pilaten ja saastuttaen ihmisten elinympäristöä. Tässä mielessä hallituksen esitys todella ei sisällä sitä hyvän ympäristö- veron tärkeää tunnusmerkkiä, että se ohjaisi tuotantoa ja kulutusta ympäristön kannalta terveempään suuntaan.

Tästä syystä, lyhyesti sanottuna, keskustan eduskuntaryhmä kaiken kaikkiaan suhtautuu varsin penseästi tähän hallituksen esitykseen. Tämä ei meidän mielestämme, vielä kertaal- leen sanottuna, ole oikeaoppinen ympäristö- vero sillä tavalla, että se ohjaisi, ja toisekseen näyttää siltä, että tämän esityksen rooliksi jää lähinnä olla puhtaan fiskaalinen luonteel- taan. Hallitus kerää näin vajaan miljardi markkaa, joista se toki pienen määrän pala-uttaa ympäristönsuojeluinvestointeihin, mutta kokonaisuutena ei voi kovin suurella ilolla tätä hallituksen esitystä tervehtiä.

Arvoisa puhemies! Mielestäni parempi tapa lähteä ympäristöveron osalta liikkeelle olisikin ollut suunnata ympäristövero sellai- siin päästöihin, joissa todella aiheutetaan ympäristöongelmia, joita voidaan käytännös- sä vähentää ja joista pääsemiseksi teollisuus- laitokset ja energiaa tuottavat yksiköt voivat ryhtyä investointitoimenpiteisiin ja puhdis- tustoimenpiteisiin. Tässä mielessä käyttökeli-

poinen tapa, kuten edellä ed. Löyttyjärvi esille toi, olisi ollut rikin oksidien, rikkipääs- töjen, veronalaistaminen. Käytännössä tek- niikka ja teknologia tämän asian hoitamisek- si on olemassa. Käytännössä ei olisi ollut mitään suurempia vaikeuksia käynnistää ympäristöveroja nimenomaan tästä päästä. Myös typen oksidit, typen päästöt, on sellai- nen asia, johon jonkinmoisen valmistelun jälkeen uskon, että olisi ollut mahdollista soveltaa ympäristöveroja jo ensi vuonna näi- den hallituksen esitysten sijaan.

Arvoisa puhemies! Tämän asian eduskun- takäsittelyn aikaan keskustan eduskuntaryh- mä toivon mukaan yhteistyössä muiden op- positioyhmien kanssa on valmis tuomaan omia vaihtoehtoja esille paremmin toimivista ympäristöveroista. Tässä katsannossa nimen- omaan rikin ja typen päästöjen verottaminen on meidän mielestämme oikea tapa edetä asiassa. Tietystikään näille päästöille alkuvai- heesta lähtien suurten verojen asettaminen ei ole tarkoituksenmukaista ja tarpeen. Jos hyvin rankkana rikin ja typen verot asetet- taisiin heti lain voimaantulosta lähtien, muuttuisivat nämäkin verot luonteeltaan fis- kaalisiksi. Sillä tavalla, että vuodesta toiseen vero asteittain kiristyisi, voitaisiin saada ai- kaan sellainen vaikutus, että energiantuotan- toyksiköt ja teollisuuslaitokset lähtisivät var- mastikin investoimaan sellaisiin puhdistus- laitteisiin, jotka johtaisivat ympäristön kan- nalta otollisempiin ja parempiin tuloksiin.

Kaiken kaikkienensa ympäristöverot eivät meidän mielestämme saa olla fiskaalisia luonteeltaan. Niitten ensisijainen tehtävä ei saa olla verojen kerääminen valtiolle. Sen, mitä näillä veroilla valtiolle kerätään, pitää muussa muodossa palata takaisin elinkeinoe- lämään, sen pyörien pyörimiseen.

Ed. Sasi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Pekkarinen moitti näitten haittaverojen kohtaantoa. Haluan kuitenkin muistuttaa, että nämä budjettilakiesitykset ovat kokonaisuus, ja yksi lakiesitys näitten joukossa on luonnonsuojeluinvestointien lii- kevaihtoverovähennysoikeuden laajentami- nen niin, että luonnonsuojeluinvestoinnit tu- levat myös tuon vähennysoikeuden piiriin, ja tällä on tuon kokonaisuuden kannalta varsin merkittävä myönteinen merkitys.

On totta, että tätä lainsäädäntöä on jou- duttu varsin nopealla aikataululla valmiste-

lemaan, ja se tietysti merkitsee sitä, että järjestelmä ei tällä hetkellä, tässä vaiheessa voi vielä olla kovin kehittynyt, mutta tämä on kuitenkin merkittävä aloitus ja päänavaus haittaverojen suuntaan. Haluan korostaa, että kun kokoomus tuli hallitukseen, nyt on todella alkanut tapahtua tekoja luonnonsuojelun hyväksi. Aikaisemmin on ollut pelkästään puheita.

Haluan myös keskustapuolueelta kysyä, miten te suhtaudutte mm. typpilannoitteiden haittaverotukseen. Olen ymmärtänyt, että teillä kovin suurta intoa ei näissä kysymyksissä ole eikä myöskään kansainvälistymiseen ja siihen, että mentäisiin ylikansallisiin päätöksiin, joilla pakotettaisiin valtiot luonnonsuojelutoimenpiteisiin, mikä on täysin välttämätöntä, jos halutaan todella merkittävää luonnonsuojelua. Kyllä näissä kysymyksissä kai juuri keskustapuolue on varovainen.

Ed. Paloheimo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustajien Löyttyjärvi ja Pekkarinen puheenvuorot olivat molemmat erittäin hyviä ja minusta valaisivat tätä aihetta melko laajasti. On kuitenkin pari asiaa, joista olen jossain määrin eri mieltä heidän kanssaan. Ed. Löyttyjärven kanssa olen eri mieltä siitä, että nyt ympäristöverolla kerätyt varat suunnattaisiin valtion menoihin, olivatpa ne sitten vaikka ympäristönsuojelumenoja, eikä lievitettäisi verotusta jossain muussa kohdassa kuten tuloveron kohdalla. Tämä on siitä syystä vähän arveluttava tie, että koska ympäristöveroja pitäisi korottaa vuosisadan loppuun mennessä noin 20–30 miljardilla, kokonaisveroaste nousee siitä syystä kohtuuttomasti, jos ei verotusta jossain muualla alenneta. Sen tähden, vaikka kannatankin tietysti ympäristönsuojelumenojen lisäämistä, kannatan samalla verojen lievennystä jossain toisessa kohdassa.

Ed. Pekkariselle huomautus siitä, että hallituksen esitys ei ohjaisi lainkaan ympäristökysymyksissä. Kyllä se tietysti jossain määrin ohjaa, mutta totta kai asia on niin, että opposition tekemät ehdotukset ohjaavat paremmin. Polttoainevero ohjaa aina siinä mielessä, että se aiheuttaa paineita energian säästämiseen ja uusiutuvien energiavarojen käyttöön.

Ed. Tiuri (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Pekkarinen vaati, että haitta-

vero määriteltäisiin typpi- ja rikkipäästöillä. Euroopan neuvostossa viime viikolla keskusteltiin juuri ympäristöasioista, nimenomaan kasvihuoneilmiöstä. Kun on tutkittu minkälaisia ajatuksia näistä veroista eri maissa on, suurin piirtein jokaisessa paikassa on tultu siihen tulokseen, että päästöjen määrittäminen ja mittaaminen ja niitten verottaminen on aika epätoivoista puuhaa.

Kyllä selvempi on verottaa, jos verottaa halutaan, nimenomaan polttoaineita. Koska eivät ainoastaan happosateet vaan nimenomaan kasvihuoneilmiö eli ilmaston muutos on se asia, jota meidän täytyy ryhtyä torjumaan — tai hillitsemään, ei sitä enää pystytäkään — niin polttoaineiden verottaminen tietenkin on periaatteessa, jos haittaveroja halutaan, selvä keino, ja mieluummin vielä niin, että niitä verotetaan siinä suhteessa kuin ne teoreettisesti haittoja aiheuttavat. Siinä mielessä esimerkiksi Yhdysvalloissa on ympäristönsuojeluvirasto esittänyt, että parikymmenen vuoden kuluessa kivihiilen haittaveron olisi jo 40 prosenttia ja muiden vastaavasti. En oikein ymmärrä, miten teknisesti voitaisiin verottaa typpidioksidi- ja rikkidioksidipäästöjen perusteella.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Sasi hämmästyttävällä tavalla koettaa ottaa kokoomuksen piikkiin käsillä olevia ympäristöveroja. Nythän on käsillä mm. ympäristönsuojeluinvestointien liikevaihtoverovapaus, ja muistanpa viime vuodelta, miten ed. Sasi äänesti sitä vastaan suuressa salissa samaten kuin koko kokoomuksen ryhmä, myös ed. Lax, jonka lakialoitteesta oli silloin kysymys. Asiasta keskusteltiin eduskunnassa ja se otettiin äänestyksen kohteeksi, eli oppositio on pystynyt tässä asiassa toimimaan tiennäyttäjänä ja aloitteentekijänä. Siinä mielessä on mielenkiintoista, että hallituksessa kaikki ryhmät, myös Suomen ympäristövihamielisin puoluekokoomus, ovat tässä yhteydessä mukana kävelemässä opposition viitoittamaa tietä.

Mitä tulee ed. Tiurin puheenvuoroon, sanoin, että olemme opposition haittavero-työryhmässä mittausasioita pohtineet. Meillä on ollut asiantuntijoita käytettävissä, ja he ilmoittivat, että ei ole minkäänlaista teknistä ongelmaa tämän asian ratkaisemiseksi. Siinä mielessä ed. Tiurin on syytä luottaa tekniikkaan ja tekniikan kehitykseen varsinkin, kun

hän on eduskunnan ydinvoimapuolueen puheenjohtaja. Jos atomeja pystytään särkeämään, kyllä pystytään mittaamaan, ed. Tiuri, myös rikki- ja typpipitoisuuksien määrä, joka päästetään ilmaan kokoomuslaisten johtamista tehtaista.

Ed. Pekkarinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Paloheimolle ensin. Yritin sanoa, että toki hallituksen esityksellä on jossakin määrin ohjaava vaikutus, mutta vain niiltä osin, kun se vaikuttaa fossiilisten polttoaineiden kokonaiskulutuksen vähentämiseen, ja vain niiltä osin. Hallituksen esityshän merkitsee käytännössä sitä, että täysin riippumatta siitä, puhdistatko päästöt vai et, joudut joka tapauksessa maksamaan täsmälleen yhtä paljon ympäristöveroa. Eihän tämä näin ollen ole ohjaava luonteeltaan, tämä on puhtaan fiskaalinen. Siitä ed. Sasille tunnustus, että tällä ratkaisulla te nostatte energiaveroa, mutta tällaista veroa on hirveän huono nimittää ympäristöveroksi. Energiaverotuksen kiristämisen kannalla te tässä kyllä kieltämättä olette.

Mitä tulee ed. Tiurin kommenttiin, ehkä hänenkin on syytä muistaa ja hän varmasti tietääkin sen, että esimerkiksi Ruotsissa ollaan menossa juuri järjestelmään, jossa rikin päästöjä aletaan verottaa, ja eräissä Keski-Euroopan maissakin ollaan samalla tiellä. Ei Suomi, mikäli lähtisi sille tielle, mitä oppositioryhmät ovat esittäneet, aivan ennen talomattomalle ympäristöpoliittiselle polulle suinkaan lähtisi.

Mitä tulee ed. Sasin kommenttiin ylikansallaisesta yhteistyöstä ja muusta vastaavasta, niin me olemme kannattaneet vuosikaudet nimenomaan sitä, siinäkin vaiheessa, kun eräät oikeistolaiset piirit kovasti arvostelivat silloisen ulkoministerin toimintaa näissä asioissa; ulkoministeri sattui olemaan silloisesta keskustapuolueesta, nykyisestä Suomen keskustasta.

Mitä typpilannoitteiden verottamiseen tulee, fosforin käytön verottaminen on varmasti paljon oikeaoppisempi tapa tässä asiassa lähteä eteenpäin.

Ed. Kietäväinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Sasille toteaisin, että todellakin oppositio avasi pään keskustelulle. On hyvä, yhtyen siihen, mitä edellä on todettu, että kokoomuskin on tälle tielle

vihdoin ja viimein tulossa, mutta voisi se tehdä sen paljon paremmin kuin nyt. On nimittäin käsittämätöntä se, mitä ed. Sasi puheenvuorossaan totesi, että tavallaan lahjana on annettu se, että luonnonsuojeluinvestointien liikevaihtoverovähennys nyt toteutetaan tämän paketin yhteydessä. Minusta tämä ei ole kaupankäynnin väline, kuten ed. Sasi puheenvuorossaan totesi, vaan tämä asia olisi pitänyt toteuttaa jo paljon aikaisemmin. Sitä yritettiin viime vuonnakin, mutta silloin ed. Sasi oli vastaan. Nyt on tietysti selvää, että tämä on vihdoin ja viimein toteutettava. Tästä ei erityistä sulkaa kannata hallituspuolueiden pyrkiä ottamaan hattuunsa.

Tässä järjestelmässä on erittäin suuria ongelmia. Todellakaan tämä ei ohjaa tuotantoa eikä kulutusta, eikä hallitus ole edes pyrkinyt ohjaamaan tuotantoa ja kulutusta. Tämä laki on teknisesti lähes puhtaasti fiskaalinen, eikä se toisaalta yksivuotisena pyrikään ohjaamaan tuotantoa ja kulutusta. Minkäänlaisia neuvotteluja opposition ja hallituspuolueiden välillä ei tässäkään asiassa valitettavasti käyty.

Energiapoliittisesti tämä laki on hyvin mielenkiintoinen. Sehän selvästi suosii ydinvoiman käyttöä. Nyt olisikin erittäin tärkeätä, että eduskuntaan hyvin nopeasti tulisi vastaavasti esimerkiksi ydinvoimalaitosten jätemaksun korottaminen, ettei tällä vinouttaisi energiapoliittista hinnoittelua ja suosittaisi ydinvoimaa, mitä tämä hallitus on muutenkin tehnyt.

Typpi- ja rikkipäästöjen mitattavuudesta totean sen, että se on teknisesti toteutettavissa. Siitä on täysin selvät tiedot meillä kaikilla käytettävissä.

Valtiovarainministeri Liikanen: Arvoisa puhemies! Jonkinlaista johdonmukaisuutta toivoisin puheissa olevan. Kyllä investointien liikevaihtoverovapaus on myös fiskaalinen toimenpide. Se vähentää valtion tuloja. Fiskaalinen tarkoittaa usein suomeksi "taloudellinen" ja viittaa valtion talouteen. Ne toimet, jotka lisäävät valtion tuloja, ovat myös fiskaalisia. Ei se, että toimenpiteellä on fiskaalisia vaikutuksia, tarkoita, ettei sillä olisi myös ympäristövaikutuksia. Ympäristönsuojeluinvestointien liikevaihtoverovapaus on huomattavan suuri toimenpide, jolla on suuri valtion tuloja supistava vaikutus.

Mitä tulee ohjaavaan vaikutukseen, on myöskin niin — ja tässä toivon, että ystävät ehtivät seurata vähän sitä keskustelua, mitä maailmalla käydään näistä asioista — että hyvin monissa maissa on havaittu, että halpa energian hinta on johtanut energian käytön voimakkaaseen kasvuun ja ympäristönkuorimitusten lisääntymiseen. Nimenomaan verotus on tässä tilanteessa se keino, jolla kuluista voidaan säädellä ja vähentää ympäristöhaittoja. Aina ei ole olemassa vaihtoehtoisia kulutustuotetta. Usein paras vaihtoehto on säästäminen.

Ed. Sasi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustajille Seppänen ja Kietäväinen haluan todeta, että jo noin viisi vuotta sitten kokoomuksen ryhmäpuheenvuoroissa esitettiin, että luonnonsuojeluinvestointien liikevaihtoverovähennysoikeus tulisi toteuttaa. Mikäli oikein muistan, olemme tuolloin myös tehneet lakialoitteen tästä asiasta. Keskustapuolue vastusti hallituksessa ollessaan kaikin keinoin esitystämme tuolloin, eikä se mennyt eduskunnassa läpi.

Sen jälkeen, kun kokoomus on tullut hallitukseen, asiaa on ryhdytty viemään eteenpäin. Viime keväänä, kun tästä asiasta keskusteltiin, jolloin itekin äänestin erästä aloitetta vastaan, todettiin, että mikäli hallitus ei anna esitystä tänä syksynä, varmasti siinä tapauksessa hallituspuolueiden eduskuntaryhmät tulevat pakottamaan hallituksen siihen, että tämä vähennys toteutuu. Eli jo tuolloin, vaikka äänestimme vastaan, oli tietoa siitä, että tämän vuoden kuluessa vähennys toteutuu ja tämä tavoite saadaan vihdoinkin toteutetuksi suhteellisen lyhyessä ajassa sen jälkeen, kun kokoomus tuli hallitukseen.

Ed. Tiuri (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Voin antaa sen verran ed. Pekkariselle periksi, että varmaan rikkipäästöjä voidaan suhteellisen helposti mittailla ja laskea, mutta typpipäästöjen kohdalla kyllä ollaan aika hankalassa tilanteessa käytännössä. Minä kun tunnen tekniikkaa, niin tiedän vähän paremmin, mitä sillä pystytään tekemään ja mitä ei, kuin ne, jotka uskovat tekniikkaan sinisilmäisesti.

Ed. Kietäväinen vaati, että ydinvoimallekin pitää maksuja asettaa. Se tuntuu minusta kauhean kieroutuneelta ympäristöpolitiikal-

ta, kun ydinvoimalle halutaan maksuja, vaikka se ei aiheuta haposateita eikä hiilidioksidipäästöjä.

Ed. Paloheimo vaati, että ympäristöveroja täytyy saada kymmeniä miljardeja markkoja. Hän ei ilmeisesti ajattele sitä, että kun Suomessa asumme näin pohjoisessa, meillä lämmityskustannukset ovat noin kolmasosa asumiskustannuksista. Jos energialle pannaan valtava vero, sehän merkitsee asumiskustannusten valtavaa kasvua. Ei siinä minusta ole järkeä. Kyllä täytyy löytää sellaisia energianlähteitä, jotka eivät ympäristöä pilaa, eli ydinvoima.

Ed. Pekkarinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Liikasen puheenvuoron johdosta totean vielä sen, että totta kai kulutuksen vähentäminen rajallisen luonnonvaran käytön osalta on ihan oikean tuntuinen toimenpide, ei siinä mitään. Sen omassa puheenvuorossanikin myönsin tämän esityksen ainoaksi valonpilkuksi.

Minun mielestäni suuri kysymys, joka pitää myös noteerata tässä yhteydessä, on, lähdemmekö kehittämään sellaista ympäristöverolainsäädäntöä, jolla olisi merkittävämpi ohjaava vaikutus. Jokainen meistä tietää, uskon, että ministeri erityisesti, että esimerkiksi polttonesteiden veron nostaminen vähänsi aikaa vähentää kulutusta ja ehkä pitkälläkin tähtäyksellä jonkin verran, mutta radikaaliin kulutuksen vähentämiseen, sen mittaiseen, jolla olisi todella merkittävä ympäristöpoliittista vaikutusta, ei todennäköisesti näillä keinoin päästä.

Mitä tulee ed. Tiurin puheenvuoroon, hyvä että me nyt rikin osalta olemme jo samalla kannalla. Voi olla, että kun ed. Tiuri tietää nämä asiat niin kuin monet muutkin oikein hyvin, tässä tavallinen edustajapoloinen on hätää kärsimässä, uskoako näissä asioissa yksinomaan aina sitä, mitä eduskunnan todellinen tietäjä tietää vai muita eduskuntatalon ulkopuolella olevia tietäjiä. Tässä tapauksessa viimeksi mainittujen kuuleminen on kyllä johtanut siihen päätelmään, että nimenomaan energiantuotannossa syntyvien tyyppien päästöjen vähentämiseen on teknologiaa jo tällä hetkellä. Haluttaessa se voidaan kyllä ottaa myös käyttöön.

Liikenne on oma ongelmansa. Siitä keskusteltiin jo viime viikolla täällä. Siinä katalysaattorit on se tie, jota on kuljettava.

Valtiovarainministeri Liikanen: Arvoisa puhemies! Ed. Pekkariselle haluan huomauttaa, että hallitus on päättänyt käynnistää virkamiesselvityksen, jossa haetaan sellaisia ympäristöverojen määrittämisperusteita, jotka olisivat päästöistä riippuvaisia. Haluan myös todeta sen, että tämä asia ei ole aivan yksinkertainen, koska tarvitaan erittäin huolelliset normitukset, mittaussuomenetelmät ja veronkantojärjestelmät. Se tulee merkitsemään tavattoman vaikeaa ja vaativaa työtä. Sama on todettu muissakin maissa, joissa samaan asiaan pyritään.

Lakien yksivuotisuudesta sen verran, että jos oppositio pitää parempana, että nämä lait säädetään monivuotisiksi, olen kyllä valmis esittämään hallituksessa, että ed. Pekkarisen esitys siitä, että nämä säädetään pysyviksi, hyväksytään. En tiedä, voiko sitä kysyä, mutta ymmärtäisin niin, että ed. Pekkarinen pitäisi monivuotisina näitä parempina. Jos se on keskustapuolueen eduskuntaryhmän ehdotus, uskon, että hallitus voi siihen yhtyä.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Huomioni kiinnittyi ed. Sasin puheenvuorossa siihen, kun hän puolusteli omaa äänestyskäyttäytymistään, sitä, että oli viime vuonna käsillä olevaa ehdotusta vastaan, sillä, että hallituspuolueiden eduskuntaryhmät olisivat pakottaneet hallituksen toimimaan jollakin toisella tavalla kuin hallitus olisi muuten toiminut. Ed. Sasi, minusta olisi kohtuullista, että hallituspuolueiden eduskuntaryhmät toisivat tietoon tällaisen pakottamisohjelman, missä kaikissa asioissa hallituspuolueiden eduskuntaryhmät ovat pakottamassa hallituksen joihinkin toimenpiteisiin, joita hallitus ei muuten tekisi.

Opposition haittaverotyöryhmä on tuonut eräänlaisen pakottamisohjelman. Siinä mielessä se on hyvin rakentava ja kertoo siitä, mitä oppositio haluaa. Tässä mielessä toivoin, että sellainen hedelmällinen keskustelu saataisiin aikaan, että sieltä, missä ei olla tyytyväisiä hallituksen toimintaan, tuodaan avoimesti asiat esille eikä ruveta keräämään pinnoja tällä tavalla — jos ja jos, niin sitten olisimme tehneet jollakin toisella tavalla.

Minusta tuntuu, että tässä asiassa voimme löytää sellaisen Liikasen—Sasin linjan, joka on liian myöhään oikeassa olemisen linja. Ministeri Liikanen on matkustellut vastikään

ulkomailla ja havainnut, että muualla maailmassa on havaittu energian halvan hinnan aiheuttavan joitakin kielteisiä vaikutuksia. Kuitenkin Suomessa on teollisuuden energian hintaa johdonmukaisesti vastoin mm. SKDL:n esityksiä halvennettu ja sillä tavalla saatu aikaan tarkoituksellisesti näitä kielteisiä vaikutuksia, jotka ministeri Liikanen on nyt sitten maailmalla havainnut.

Toivomme, että tässä yhteydessä asiat saataisiin ajoissa hoitoon eikä niin, että sitten, kun oppositio on viitoittanut tien ja kulkenut ensimmäisenä sen lipun takana, jossa vaaditaan oikeita ratkaisuja oikeassa ajassa, eivät sitten Sasin—Liikasen linjan seuraajat tulisi viemään kaikkea kunniaa myöhemmin.

Ed. Isohookana-Asunmaa: Arvoisa puhemies! Hallitus on ehtinyt antaa olemassaolonsa aikana runsaasti verolakeja. Kuitenkin on niin, että verouudistuslaissaan hallitus on tähän mennessä liki kaikilta osin epäonnistunut, eikä voida ajatella, että nyt käsiteltävänä olevat haittaverolait olisivat tästä poikkeus.

Kun eduskunta keväällä otti myönteisen kannan haittaverojärjestelmän luomiseen maahan, eivät ainakaan kaikki eduskunnassa tarkoitaneet tämän kaltaisten rahankeruulakien säätämisiä. Nyt käsillä oleva laki ja tänään käsillä oleva fosforilannoiteverolaki ovat molemmat lakeina sellaisia verolakeja, että vaikutukset siirtyvät suoraan hintoihin, kun ei alun pitäen ole sovittu siitä, että haittaverojärjestelmä tulisi laatia niin, että kokonaisveroaste ei siitä muuttuisi.

Haittaveron on yksi tehokas tapa muuttaa nykyistä kehitystä ympäristöystävällisempään suuntaan. Kun haittaveron kohdistetaan energian tuotannon ja teollisuuden sekä tarvatuotannon raaka-ainelähteisiin, olisi tällöin pidettävä mielessä, että ympäristöystävälliset raaka-aineet, joita lain kautta aletaan suosia tai ei-suosia, ovat myös käytännössä sitten käyttäjien ulottuvilla — siis suosittavat raaka-aineet. Haluankin tarkastella lakiesitystä aluepoliittisesta näkökulmasta: miten laki tulee sitten käytännössä vaikuttamaan, millä tavalla siihen esimerkiksi Pohjois-Suomessa suhtaudutaan.

Polttoaineverolaki asettaa aivan oikein maakaasun käytön etusijalle, mutta hallituksen ehdottamalla toimenpiteellä ei käytän-

nössä tule olemaan merkitystä, siis tehokasta ohjausvaikutusta, koska ensinnäkään maakaasua ei ole Suomessa tällä hetkellä kuin rajatulla alueella mahdollista käyttää. Menee useita vuosia, ennen kuin maakaasuputki on vedetty vähänkin laajemmalle, joten hallitus ei nyt todellisuudessa ohjaa puhtaampiin raaka-aineisiin, mikä kuitenkin olisi tarpeen.

Teollisuuden ja energian tuotannon kanalta eri polttoaineet tulevat hallituksen esityksessä siis oudolla tavalla paremmuusjärjestykseen. Laki suosii myös lievästi öljyn käyttöä. Kuitenkin öljyn rikkipäästöt ovat merkittävät, mihin hallitus ei lainkaan puutu, kuten äskenkin keskustelussa todettiin.

Suomessa vallitsee sitä paitsi jatkuvasti eriarvoinen tilanne etelän ja pohjoisen välillä siinäkin suhteessa, että Pohjois-Suomessa raskaalle polttoöljylle on sallittu suuremmat rikkipitoisuusprosentit kuin eteläisessä Suomessa, täällä vain 1 prosentti ja pohjoisessa Suomessa 2,7. Onkin kysyttävä ympäristöministeriltä: Miksi Pohjois-Suomea pidetään tässäkin suhteessa muuta Suomea huonommassa asemassa? Eikö olisi oikein, että koko maassa pyritäisiin käyttämään mahdollisimman vähärikkistä öljyä ja että prosentiosuudet olisivat yhtäläiset koko maassa? Onko Pohjois-Suomessa niin paljon parempi tilanne, että siellä voidaan käyttää saastuttavampaa öljyä kuin täällä Etelä-Suomessa?

Lisäksi Pohjois-Suomessa olisi mahdollista käyttää öljyn sijasta ympäristöystävällisempiä kotimaisia raaka-ainelähteitä kauko- ja aluelämpölaitoksissa, jos nykyisellä hallituksella tähän olisi vain hiukankin myönteistä suhtautumista. Muutama vuosi sitten haketta ja turvetta alettiin käyttää ilahduttavalla tavalla. Jos nyt kyseisille laitoksille palautettaisiin energian myynnistä peritty liikevaihtovero takaisin esimerkiksi toiminta-avustuksena, mikä olisi yhteensä vain 4 tai 5 miljoonaa markkaa, sillä olisi sekä alue- että ympäristöpoliittista merkitystä mutta ei varmastikaan valtiontaloudellista merkitystä.

Haketta voitaisiin meillä käyttää kaukolämmön energian tuotannossa paljon enemmän kuin tällä hetkellä tapahtuu. Hakkeen ja turpeen käyttöä on mielestäni viime vuosina tietoisesti pyritty päinvastoin vähentämään ja hinnoittelulla tehty nämä raaka-aineet epätaloudellisiksi. Kun energian kokonaiskulutuksesta kuitenkin noin viidennes on rakennusten lämmityksestä johtuvaa, sovel-

tuvat tähän tulevaisuudessakin nämä kotimaiset energiamuodot hyvin, mikäli vain julkista tahtoa riittää.

Käsillä olevassa laissa turve saatetaan kuitenkin epäedullisempaan asemaan kuin öljy mutta toisaalta hieman kivihiiltä edullisempaan asemaan. Turpeen käytön tekniikka kehittyy koko ajan, ja se on monessa mielessä varmasti edullisempi ja kannattavampi vaihtoehto kuin öljy, jota hallitus nyt kuitenkin kohtelee hellemmin.

Arvoisa puhemies! Energiapolitiikkaa valtio voi ohjata taitavasti aina haluamaansa suuntaan juuri verotuksen avulla. Nyt käsiteltävänä olevalla lailla ei ole myönteistä ohjausvaikutusta ajatellen ympäristöolosuhteiden parantamista. On varmasti niin, että ensi vuonnakin kaikki jatkuu ennallaan: liikenne kasvaa koko ajan, polttoaineiden hintojen nousu siirtyy hintoihin ja valtio saa runsaasti lisää rahaa.

Laki olisikin tullut laatia kokonaan toisella tavalla. Hallitus olisi voinut antaa lain, jolla todella ohjattaisiin teollisuutta ja tavaratuotantoa sekä energian kulutusta erityisesti niillä aloilla, joilla ympäristöhaitat ovat nykyisin tiedossa olevien tutkimusten ja selvitysten mukaan pahimmat.

Verojaoston puheenjohtaja ed. Sasi jo ehti myöntää, että käsillä oleva laki on valmisteltu kiireellä. Toivoisin, että verojaosto ottaisi oppositiopuolueiden esitykset tarkasteluun ja hakisii sieltä ne hyvät puolet, joita siellä runsaasti on ja muuttaisi käsillä olevaa lakiesitystä niin, että sillä olisi se merkitys, jonka eduskunta on sille halunnut aikanaan antaa.

Ympäristöministeri Bärnlund: Arvoisa puhemies! Ed. Isohookana-Asunmaa kysyi nimenomaan sitä, miten pitäisi suhtautua runsasrikkisemmän polttoöljyn käyttöön Pohjois-Suomessa verrattuna siihen, että Etelä-Suomessa on sovittu vähärikkisemmän polttoöljyn käytöstä. Tämä linja valittiin silloin, kun keskusta oli vielä hallituksessa eli vuonna 1986 rikkitoimikunnan esitysten pohjalta. Se perustui siihen, että vähärikkistä polttoöljyä on erittäin rajallisesti saatavissa etenkin idänkaupan piiristä. Silloin tehtiin tämä linjaratkaisu, joka perustui siihen, että rikkilaskeuma Etelä-Suomessa on osittain moninkertainen verrattuna rikkilaskeumaan Pohjois-Suomessa. Voidaan tietysti kysyä,

onko tämä teoriassa oikein vai ei, mutta näissä rajoissa silloin tästä asiasta sovittiin. Uskon, että kun rikkiohjelmaa lähdetään lähiaikoina uudistamaan, silloin joudutaan tähänkin asiaan palaamaan.

Ed. Renko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Bärlundin vastaukseen viitaten totean, että tilanne on oleellisesti muuttunut sen jälkeen, kun rikkitoimikunnan mietinnön perustelut on julkaistu. Me kaikki hyvin tiedämme, että Kuolan päästöt ovat Pohjois-Suomessa huomattavasti suuremmat kuin ne, mitä rikkitoimikunta esitti aikanaan Etelä-Suomen päästöjen sumaksi. Me tiedämme jo konkreettiset metsäkuolemat. Meitä uhkaa myös kasvihuoneilmiö, ja tässä suhteessa havumetsien pohjoisraja vetäytyy aina vain pohjoisemmaksi. Kaikki toimenpiteet pitäisi tehdä tänä päivänä havumetsien pelastamiseksi.

Tässä suhteessa ne rasitteet, jotka runsasrikkisen öljyn osalta ovat nyt uhkaamassa Pohjois-Suomen ilmatilaa ja sitä kautta myös metsiä ja koko ekologiaa, eivät ole oikein, koska perustelut ovat muuttuneet sen aikaiseen päätökseen verrattuna. Olipa kuka tahansa hallituksessa, minä peräänkuulutan sitä, että hallituksen pitäisi uudelleen ottaa asia tarkasteluun ja muuttaa myös käytäntöä niin, että koko maassa myydään vähärikkistä polttoöljyä.

Ed. Isohookana-Asunmaa (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On totta, että päätös on tehty edellisen hallituksen aikana ministeri Ahteen ollessa ympäristöministerinä. Hän pohjoissuomalaisena on esityksen takana ilmeisesti ollut. Siitä huolimatta, että näin on, emme ole koskaan pohjoisessa Suomessa pitäneet tätä oikeana ja kannatettavana päätöksenä. Toivoisimme, että nykyisellä hallituksella, kun sillä näyttää ympäristösuojelutahtoa runsaasti olevan, olisi myös kykyä viedä konkreettisia pieniäkin asioita eteenpäin niin, että tuloksiin päästäisiin.

Haluaisin esittää ministeri Bärlundille toivomuksen, että hän ottaisi asian pikaisesti hallituksessa esille ja korjaisi sen, koska sillä on, niin kuin ed. Renkokin totesi, vain kielteisiä vaikutuksia Pohjois-Suomen ympäristölle.

Ed. Soininvaara: Arvoisa puhemies! Käsiteltävä esitys on siinä mielessä tärkeä, että se on kuitenkin yksi virstanpylväs noin 15 vuotta käydyssä keskustelussa siitä, että yhden verotuksen perustan pitäisi olla ympäristönäkökohdat. Tältä osin tulee olla tyytyväinen, että asiassa on päästy vähän eteenpäin.

Aivan lyhyesti haluan perustella vielä keran, miksi on hyvä ohjata ympäristöpolitiikkaa myös veroilla ja usein nimenomaan veroilla mieluummin kuin tiukoilla määräyksillä. Peruste on yksinkertaisesti se, että silloin annetaan taloudellinen kannustin jokaiselle tuotantolaitokselle ja jokaiselle kuluttajalle toimia ympäristön kannalta järkevällä tavalla ja hajautetusti löytyy paljon enemmän ratkaisuja ja mahdollisuuksia parantaa ympäristön tilaa kuin keskitetyllä päätöksellä ja edelleen tällä tavalla löydetään hajautetusti taloudellisesti edullisimmat keinot parantaa ympäristön tilaa. Se johtaa siihen, että sama päästöjen väheneminen saadaan aikaan pienemmin kansantaloudellisin kustannuksin. Tämän ovat erilaiset tutkimukset ja taloustieteilijät moneen kertaan osoittaneet.

Hyvä esimerkki tästä on myös Suomessa noudatettu typpipolitiikka. Aivan niin kuin ed. Tiuri eduskunnan viime kokouksessa huomautti, meidän typpipolitiikassamme on tällä hetkellä sellainen epäjohtonumukaisuus, että samalla kun sinänsä aivan oikein autoihin vaaditaan asennettavaksi katalyysaattoreita, mikä tarkoittaa, että yhden typpioksidikilon talteenottaminen tai hävittäminen tulee maksamaan 50 markkaa, samanaikaisesti teollisuudessa jätetään toteuttamatta toimia, joilla typpioksidien päästöjä voitaisiin vähentää kustannuksin, jotka ovat noin markan tai kaksi kilolta. Tällä tavalla meidän typpipolitiikkamme siihen nähden, kuinka paljon tyyppiä saadaan talteen, tulee kansantaloudellisesti erittäin kalliiksi. Tällaisia epäjohtonumukaisuuksia saattaa normiohjaukseen liittyä, ja on hyvin yleistä.

Arvoisa puhemies! Opposition haittaverotai ympäristöverotyöryhmä on todellakin esittänyt, että tässä vaiheessa olisi vero kohdistettu nimenomaan rikkipäästöihin. Kuten äskeisessä keskustelussa jo kävi ilmi, se on seikka, joka on erittäin helppo mitata. Se on huomattavasti yksinkertaisempi asia verottaa kuin esimerkiksi liikevaihtovero. Se on pa-

rempi tapa toteuttaa radikaalia rikkipolitiikkaa kuin hyvin voimakkaat normimääräykset.

Ympäristöministeri Bärnlund on julkisuuksessa ilmoittanut, että hallitus pyrkii 80—90 prosentin vähennykseen rikkipäästöissä normiohjauksen tietä. Hyvä on. Tästä ainakin ympäristö voi olla tyytyväinen. Se saattaa olla sellainen taso, että se riittää. Sen jälkeen kannattaa ympäristöpoliittisia toimia ohjata jo muuallekin, ja tosiaan ympäristön kannalta tässä asiassa ei ole mitään ongelmaa. Ongelma on korkeintaan se, että normiohjauksella tämä saattaa tulla erittäin kalliiksi. Jos se tehtäisiin taloudellisen ohjauksen keinoin, kansantalous selviäisi siitä paljon helpommalla. Mutta tästä meidän nyt ei hirveästi kannata riidellä. Ei meidän tehtävämme tässä ainakaan ole kansainvälistä kilpailukykyä ryhtyä puolustamaan. Jos hallitus haluaa tehdä tämän kalliimmin ja vahingoittaa suomalaista elinkeinoelämää enemmän, se on hallituksen asia. Mutta tärkeintä totta kai on se, että rikkipäästöjä vähennetään.

Sitten täällä on keskusteltu siitä, onko energian verottaminen, sitähan tämä hallituksen esittämä ympäristövero käytännössä on, hyvä ympäristövero. Minusta se on aivan erinomainen ympäristövero sinänsä. Me tiedämme esimerkiksi, jos olette lukeet Brundtlandin komitean raporttia ”Yhteinen tulevaisuutemme”, joka jokaisen huoneeseen on jaettu, että komissio esittää, että teollisuusmaiden pitäisi vähentää energian kulutusta 50 prosentilla vuoteen 2030 mennessä. Se tarkoittaa suoraviivaisesti toteutettuna, että nyt pitäisi aloittaa ja vähentää joka vuosi 2 prosenttia, niin tuohon tavoitteeseen päästäisiin.

Sittemmin erilaiset tutkimukset ovat osoittaneet, että Brundtlandin komission ajatus siitä, että näin voitaisiin maailman energian kulutus pysäyttää nykyiselle tasolle, on riittämätön ja että meidän ympäristömme ei tule nykyisiäkään energian tuotantomääriä kestämaan. Meidän täytyy periaatteessa pyrkiä radikaalimpiin ja myös sellaisiin ohjelmiin, jotka tehostavat energian käyttöä, siis vievät parempaan energiateknologiaan myös kehitysmaissa, jotta niiden energian kulutus ei nousisi niin paljon.

Hinta on ainut tapa vaikuttaa näin voimakkaasti energian kulutukseen. Me emme voi ajatella meidän yhteiskunnassamme to-

teutettavaksi minkäänlaista energian säätelevä järjestelmää. Hinta on ainut tapa, ja jos se ei toimi, sitten ei toimi mikään. Siinä mielessä toivon, että ed. Pekkarinen ei todella tarkoittanut sitä, mitä sanoi sanoessaan, että hiilidioksidipäästöille ei voida tehdä mitään, joten emme tee niille mitään. Sillä jos emme voi hiilidioksidipäästöille todellakaan tehdä mitään, se tarkoittaa, että tämä sivilisaatio on menossa kohti tuhoa.

Useampi puheenvuoron käyttäjä, ed. Löyttyjärvi korostetusti, sanoi, että tulisi suosia maakaasua, koska se mm. aiheuttaa vähemmän hiilidioksidipäästöjä. Myönnän, että toukokuussa minäkin olisin voinut käyttää tuollaisen puheenvuoron. Silloin tosiaan kuvittelin, että asia näin olisi. Sen jälkeen on valitettavasti käynyt ilmi, että vaikka maakaasun polttamisesta tulee vähemmän hiilidioksidiä, kasvihuoneilmiön kannalta se on pahimpia energian lähteitä sen takia, että maakaasua sen eri tuotantovaiheissa aina jonkin verran tihkuu ilmaan. Maakaasu on metaania, ja metaani on erittäin tehokas kasvihuonekaasu. Sen takia maakaasun käyttö kokonaisuudessaan pahentaa kasvihuoneilmiötä enemmän kuin esimerkiksi kivihilen polttaminen.

Niinpä sinänsä hallituksen esitys energian hinnan korottamisesta tässä vaiheessa on oikean suuntainen ja sinänsä aivan hyvä ja paljon parempaa energiapolitiikkaa kuin se hallituksen edellinen esitys, jolla energian verotusta vähennettiin. Tämä muuten suurin piirtein yhtä paljon lisää energian verotusta kuin edellinen esitys sitä vähensi, tämä liikevaihtoverouudistus. Mutta tämä on aivan totaalisesti riittämätön, ja sitä kannattaa verrata energian hinnan vaihteluihin, joita me olemme muuten kokeneet.

Minusta tällä hetkellä energian hinta pitäisi vähintään kaksinkertaistaa. Näin sanoi muuten vierieisessä Wider-instituutissa käynyt Harvardin yliopiston kansantaloustieteen professori myös. Hän arvioi, että kaksinkertaistaminen aluksi saattaisi olla sopiva alku kasvihuoneilmiön torjumiselle. Se ei olisi kovin tavatonta. Se merkitsisi sitä, että energian hinnassa palaisimme tilanteeseen, joka oli kymmenen vuotta sitten. Silloin sheikki Jamani järjesti meille pienen hiilidioksidivieron, mutta sen tuotto meni ulkomaille. Jos me itse omilla päätöksillämme nostaisimme energian hintaa, sen tuotto tulisi kotima-

han, ja se olisi sitten kyllä erittäin hyvä rahanhankintakeino. Se tuottaisi noin 20 miljardia. Sen avulla voitaisiin esimerkiksi tulovero puolittaa. Ei ole minun ehdotukseni, että se tehdään juuri tällä tavalla, mutta kehottaisin kokoomuksen laskutikkuihmisiä laskemaan, minkälainen rajavero meillä sen jälkeen on, kun tuloverot on puolitettu. Se on kai 22 prosenttia tai jotain sellaista.

Arvoisa puhemies! Olen hyvin tyytyväinen siihen, että pää on avattu. Olen hyvin tyytymätön siitä, että päätä on avattu niin vähän, mutta en myöskään kovin innostunut ole siitä puoluepoliittisesta piikittelystä, jota tämän minusta sinänsä vakavan asian yhteydessä on käyty. Pitäisi ehkä päästä, kun meillä näyttää kaikilla olevan tässä asiassa suurta hyvää tahtoa, jonkinlaiseen ryhmien väliseen neuvotteluun siitä, miten teemme paljon paremman, oikeammin kohdistuvan ja tehokkaamman ympäristöveron ensi vuonna.

Ed. Tiuri (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Vihreät esittävät täällä jatkuvasti ideaa, että energiaa voidaan säästää sitä riittävästi verottamalla ja että energiaa pitää säästää valtavasti. Tässä minusta on se vaikeus, että energia on yhtä tärkeää kuin leipäkin. Yhteiskunta tarvitsee energiaa samalla tavalla kuin ihminen leipää. Suomesahan on tosin ruoan hinta nostettu korkeuksiin, mutta siitä huolimatta kaikki sitä syövät. Ei se ole auttanut.

Energian kohdalla on sama tilanne. Meidän on pakko lämmittää asuntoja. Ei siinä ole mahdollisuutta tinkiä. Jos ne tehdään aivan mahdottoman tiiviiksi, niin kuin tehtiin, siitä on muita vaaroja, kun ei pääse ollenkaan ilma kiertämään. Samalla lailla meidän teollisuutemme ja paperiteollisuus, niin kauan kun ei keksitä parempia menetelmiä paperin valmistamiseen, vie valtavasti energiaa. Niitä varmaan vähitellen keksitään, mutta ei niitä verojen avulla keksitä vaan ihan muista syistä.

Siitä syystä minusta pitäisi jo viimeinkin vihreiden ottaa pää pois pensaasta ja todeta, että energian säästämisellä ei pystytä ympäristöongelmia ratkaisemaan, koska niin paljon energiaa ei pystytä säästämään kerta kaikkiaan. Meillä on ydinvoima, joka on vapaa kaikista näistä vaaroista. Silloin meidän ei ole pakko väkisin elää nälkäkuurilla

vaan voimme kohtuullisesti energiaa käyttää, ilman että ympäristö pilaantuu.

Ed. Pekkarinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Luulen, ettei nyt niin kovin paljon olla ed. Soininvaaran kanssa eri mieltä näistä asioista, mutta siitä huolimatta ehkä on syytä hänelle todeta, että tarkoitin omassa puheenvuorossani sitä, että sellaista teknologiaa ei liene olemassa tällä hetkellä, jolla hiilidioksidipäästöt voitaisiin puhdistaa. Totta kai hiilidioksidipäästöille voidaan tehdä yhtä ja toista, mm. se, että kerta kaikkiaan vähennetään näiden polttoaineiden kulutusta. Se olikin ainut kohta, mistä osoitin kiitosta tai ymmärtämystä tälle hallituksen esitykselle.

Muilta osin tämä ei minun mielestäni todellakaan kiitosta ja tunnustusta aiheuta. Kaiken lisäksi voitaisiinhan energian verottaminenkin tehdä kahdella eri tavalla. Joko niin kuin hallitus nyt esittää, että hiilidioksidipitoisuuden perusteella sitä verotetaan, jolloin hinta nousee eikä ole mitään ohjaavaa vaikutusta, tai niin, että rikkipitoisuuden perusteella energian tuotantoa verotetaan, jolloin hinta nousee ja kaiken lisäksi tähän ratkaisuun liittyisi ohjaava vaikutus.

Ed. Paloheimo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Tiuri kehotti vihreitä ottamaan pään pois pensaasta. Vihreät ovat kaikkein ensimmäisinä ottaneet pään pois pensaasta. Toivoisin, että ed. Tiuri ja kumpainit seuraisivat perässä. Hänen vastauspuheenvuorossaan oli kaksi sellaista kohtaa, joihin erityisesti haluan puuttua. Toinen on se, että energiaa ei voi säästää. Suomalaiset käyttävät tällä hetkellä niin paljon energiaa, että jos se koko energia käytettäisiin Kheopsin pyramidien rakentamiseen, jokainen suomalainen perhe saisi joka toinen vuosi ikio-man Kheopsin pyramidin. Tämän on konkreettinen esimerkki. Tässä hahmottuu jollakin tavalla se mieletön energian tuhlaus, jota harjoitetaan teollisissa maissa tällä hetkellä. Sitä todellakin voidaan säästää hyvin paljon. Ei tarvitse kuin ajatella, kuinka paljon pendeliikenteeseen kulutetaan turhaa energiaa, niin ymmärtää tämän asian.

Toinen seikka: Ed. Tiuri puhui paperiteollisuudesta ja siitä, että paperiteollisuus tarvitsee energiaa. Tämä oli erittäin hyvä esimerkki, kiitos siitä. Ajatellen sitä paperin

määrää, joka turhina muistioina, turhina kopioina, turhina mainoslehtisinä, ilmaisjakelulehtinä jne. tulee kaikkien meidänkin postilaatikkoihin päivittäin ymmärtää sen, että juuri paperiteollisuus varmasti tuhlaa kaikkein eniten energiaa ja materiaa eri teollisuuden aloista, vaikkapa Suomessa.

Ed. Soininvaara (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin ed. Pekkarisen kanssa tuon puheenvuoron jälkeen olemme suurin piirtein samaa mieltä. Mutta ed. Tiurille haluaisin kyllä puhua säästämisestä, kun hän sanoi, että se on mahdotonta. Ilmeisesti 70-luku oli myös mahdotonta, koska silloin käytettiin paljon vähemmän energiaa kuin nyt. Ihmettelen, mihin me tarvitsemme 132-sivuista sunnuntain Hesaria tai vesiskoottereita tai Espoosta Helsinkiin tulevia autojonoja, joissa jokainen on omassa autossaan moottori käynnissä. Kuinka isoja asuntoja meidän pitää lämmittää, ja onko meidän pakko pitää kesämökkejä talvella lämpiminä varmuuden vuoksi, jos siellä satuisi joku käymään? Kyllä aivan varmasti energiassa on hintajoustoa, ja antamalla taloudellinen kannustin parempaan energian käyttöön myös insinöörit pystyisivät vähän parantamaan tekosiaan.

Edelleen minusta ed. Tiurilla on siinäkin mielessä pää pensaassa, että puuttumatta siihen, onko ydinvoima vaarallista vai ei — siinä ed. Tiuri voi tehdä vaikka Valko-Venäjälle pienen matkan tutustumaan asiaan — mutta ihan siihen puuttumatta: eihän sillä ole mitään merkitystä sen kokoisten energiakysymysten kanssa, joista me nyt puhumme, kun pitäisi maailman energian kulutus pysäyttää. Ydinvoima vastaa tällä hetkellä 4:ää prosenttia. Se voidaan nostaa 15 prosenttiin. Mitä ihmeen merkitystä sillä on? Sehän vastaa muutaman vuoden väestönkasvua.

Ed. Tiuri (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vihreiden puheenvuorot minusta selvästi osoittavat sen, että heillä on pää pensaassa. He kuvittelevat, että yhteiskunta voidaan yhtäkkiä muuttaa ihan perusrakenteiltaan: tullaan toimeen ilman paperia, ei ajeta autoa ja mitä kaikkea muuta. Jos nämä muutetaan, silloin palaamme todella siihen Kheopsin pyramidin rakentamisaikaan. Minusta se ei ole mahdollista. Energiaa voidaan varmasti säästää, mutta sitä ei voida säästää

riittävästi niin, että fossiilisia polttoaineita käyttämällä voisimme turvata ympäristön. Meidän on turvauduttava ydinvoimaan. Se on minusta se asia, joka vihreiden viimeinkin pitäisi tunnustaa.

Ed. Männistö: Arvoisa puhemies! Hallitus esittää, että muistakin fossiilisista polttoaineista kuin moottoribensiinistä ja dieselöljystä kannettaisiin polttoaineveroa. Samalla liikennepolttoaineiden veroa korotetaan. Jotkut väittävät, niin kuin keskustelussa on selvästi tullut ilmi, että tällainen vero ei olisi haittavaero tai ympäristövero. Sellainen väite on täysin väärä, ja sekin on täällä jo osoitettu. Ehdotettu vero on sinänsä oikea ympäristövero, koska se tekee kalliimmaksi sellaisen saastuttavan toiminnan, jota ei voida kokonaan kieltää tai rajoittaa merkittävästi. Ehdotettu vero on kuitenkin aika pieni, jotta sillä olisi riittävää ohjaavaa vaikutusta.

Mielenkiintoista onkin tulevina vuosina nähdä, jääkö asia vain yhteen kertaan vai pyrkiikö hallitus veroilla määrätietoisesti ohjaamaan sekä koko energian kulutusta pienemmäksi että tämän kulutuksen sisällä ympäristön kannalta parempiin vaihtoehtoihin. Verotuksella tulisi tähdätä kaiken energian kulutuksen vähentämiseen. Ensiaskeleena silloin pitäisi olla juuri vuoden 1986 energiaverouudistuksen peruuttaminen. Tuo ympäristövihamielinen muutos alensi teollisuuden energiaveroa noin yhdellä miljardilla markalla vuodessa.

Monet ovat puhuneet katalysaattoriautos-ta ikään kuin se olisi ratkaisu ympäristön saastumiseen. Katalysaattoriauto kuitenkin voimistaa kasvihuoneilmiötä hiilidioksidipäästöillään. Samoin maakaasua on pidetty puhtaana energialähteenä, ainakin puhtaampana kuin kivihiiltä. Kun kuitenkin otetaan huomioon maakaasun tuotantoon liittyvät metaanipäästöt ja tietyt sen polttamiseen liittyvät hiilidioksidipäästöt, ei vertailu olekaan näin yksinkertainen.

Ydinenergiakaan ei ole ratkaisu kasvihuoneilmiöön, sillä nykyisin ydinenergian osuus maailmassa on noin 5 prosenttia. Täällä sanottiin sellaisenkin luku kuin 4 prosenttia, mutta ehkä noin-lukuna menee kumpikin. Sen oleellinen nostaminen sitoisi valtavat investoinnit samalla, kun vielä pahemmat asiat, Tshernobylin kaltaiset häiriöt, tulisivat yleisiksi. Teollisuusmaille on taloudellisesti edul-

lisempää tähdätä esimerkiksi 30 prosentin säästöön energian kulutuksen kasvun sijasta, ja silloin jäisi tilaa myös kehitysmaille.

Tärkeintä on siis kulutuksen vähentäminen, niin energian kulutuksen kuin yleensäkin kaikenlaisen turhan kulutuksen, joka sitoo energiaa. Sillä voidaan ympäristön saastuttamista estää. Tietysti me voimme keskustella, niin kuin on tänään tehty, kuka ensiksi ja kuka minkäkinlaisia ympäristöaloitteita on jättänyt tai tuonut asioita esille, mutta tärkeintä olisi kuitenkin toimia sellaisten päätösten puolesta, joilla todella ympäristön tilaan myönteisesti vaikutettaisiin.

SKDL:n puolesta voin sanoa, että SKDL on ollut aloitteellinen. Me olemme valmiita niin opposition yhteisissä työryhmissä tai eri oppositiopuolueiden kanssa kuin myös hallituksen kanssa etsimään erilaisia, myös sellaisia, jotka eivät tässä työjärjestyksen kohdassa ole esillä, ympäristöystävällisiä ratkaisuja, joilla pääasia voitaisiin hoitaa eli se mahdollisuus, että ihminen voisi asua meidän jälkeemme tätä maapalloa.

Ed. Seppänen: Arvoisa puhemies! Meillä on tiettyjä tieteellisiä lainalaisuuksia, jotka kertovat meille maapallon tulevaisuuden. Entropialain mukaan, ed. Paloheimo, energiaa ja raaka-aineita voidaan ihmisen tuotannollisissa prosesseissa muuttaa käyttökelpoisesta muodosta vain käyttökeltvottomaan muotoon. Kun ne ovat kerran käyttökeltvottomassa muodossa, niitä ei enää voida muuttaa toisinpäin. Tästä johtuen kaikki se järjestys, jota edustavat luonnossa valmiina olevat raaka-aineet ja valmiina oleva energia, ovat ainutkertaisia, ja siinä mielessä niitä pitää käyttää siten, että ihmisen elämä voisi maapallolla jatkua myös tulevaisuudessa.

Meillä on siis luonnonlakeja, jotka kertovat luonnon kehityksen suunnan, ympäristön muuttumisen suunnan. Sitten meillä on sellaisia taloudellisia ja yhteiskunnallisia lainalaisuuksia, jotka eivät ota huomioon luonnonlakeja. Viitataan nyt markkinamekanismeihin, jotka meillä ovat käytössä. Markkinamekanismissahan hinta määräytyy kysynnän ja tarjonnan mukaan. Kuitenkaan tulevat sukupolvet eivät ole esittämässä niitä kysyntäpaineita, joiden perusteella nykyisten luonnonvarojen hinnan pitäisi olla korkeampi kuin se on. Tältä osin markkinamekanismit ovat puutteellisia vastaamaan siihen ti-

lanteeseen, jonka luonnonlaki, entropialaki, meille väistämättömästi tulevaisuudessa osoittaa kehityksen suunnaksi.

Tältä osin on oikean suuntainen se hallituksen lakiesitys, jonka mukaan energian hintaa ollaan korottamassa. Uskoisin, että energian hinnan korottamisessa tämä on vasta alkuaskel ja tällä linjalla täytyy edetä, jotta myös tulevilla sukupolvilla olisi käytettävissään käyttökelpoisia energioita muutettavaksi käyttökeltvottomaan muotoon.

Niitä veroja, joilla myös voidaan vaikuttaa tähän tilanteeseen, siihen, että luonnonvarat olisivat suuremmassa arvossa, ovat käsillä olevat haittaverot. Niillä pitäisi pystyä vaikuttamaan koko siihen elämäntapaan, joka tämän hetkellä ihmiskunnalla maapallolla on. Ei pitäisi suosia haitakkeiden ja turhakkeiden käyttöä, vaan niistä pitäisi markkinamekanismin mukaan tehdä kalliimpia, jotta niitä ostettaisiin vähemmän. Tältä osin markkinamekanismissa pitäisi näkyä myös tulevien sukupolvien kysyntä hintaa nostattavana tekijänä.

Tässä nykyisessä elämäntavassa on myös järjestömyyksiä, joihin voidaan vaikuttaa haittaverolla. Yksi sellainen on se, että tehdään edullisemmiksi luonnonmukaiset tuotteet kuin luonnolle vahingolliset tuotteet. Viitataan esimerkiksi tässä yhteydessä wc-paperiin. Ei wc-paperin välttämättä pidä olla valkeaa. Se, että wc-paperi on valkeaa, tulee luonnolle kalliiksi, tulee luonnolle kestävämmäksi niiden klooriyhdisteiden muodossa, joilla wc-paperi valkaistaan, että siitä jälleen tulisi eriväristä sitten myöhemmissä käyttötarkoituksissa.

Tältä osin haittaverot ovat myönteisiä ja kannatettavia eivätkä vaihtoehtoja luonnon suojelemiseksi erilaisilla rajoituksilla ja lainsäädännöllä, vaan sopusoinnussa kaikenlaisen luontoa suojelevan muun lainsäädännön kanssa.

Tässä yhteydessä pitäisi myös kehittää sellaisia lakeja, jotka tekisivät kierrättämisen edulliseksi. Nyt käytössä ei ole itse asiassa Suomessa muuta kuin pullopantit, mutta perusteltavissa olisivat erilaiset patteripantit, akkupantit ja muut vastaavanlaiset järjestelmät, joilla tehtäisiin käytettyjen, luontoa tuhoavien tavaroiden kierrätys tehokkaammaksi ja ylipäättään sellainen kierrätys saataisiin käynnistetyksi. Myös voitaisiin ajatella, että autonrenkaista saisi valtiolta tietyn

palautusmaksun, jos sillä alueella panttijärjestelmää olisi vaikeampi toteuttaa kuin esimerkiksi pattereiden ja akkujen osalta.

Kaikkia näitä asioita pitäisi ottaa ympäristölainsäädäntöä kehitettäessä huomioon. Toteamme, että tämä hallituksen esitys, jolla vain energian hintaa korotetaan, on riittämättömän ja puutteellisen ympäristöveroasian avaus. Olisimme tietysti toivoneet ja tulemme myös opposition puolesta esittämään, että monipuolisemmaksi tulisi haittaverojen kirjo ja sillä tavalla voisimme tehdä sellaista toimintaa tarpeelliseksi ja hyödylliseksi, mikä tämän sukupolven pitäisi tulevien sukupolvien hyväksi tehdä.

Ed. Kietäväinen: Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys, jota nyt käsitellään, perustuu pitkälti ja käytännössä täysin hiilidioksidipäästöjen varaan. Näin pyritään energian hinnan korotuksen kautta vaikuttamaan välillisesti ympäristökuormitusta vähentävään suuntaan. Tässä keskustelussa tästä perusasetelmasta on ollut jonkin verran epäselvyyttä. On väitetty ja epäilty oppositioryhmien haittaveromallin toimivuutta verrattuna tähän hallituksen esitykseen.

Perusjuonteeltaanhan se olisi hyvin samanlainen. Vaikka verotettaisiin rikkipäästöjä, se kohdistuisi myös välillisesti hiilidioksidipäästöihin. Mutta ero hallituksen esitykseen nähden on siinä, että rikkiin perustuva vero olisi luonteeltaan ohjaava, mitä hallituksen esitys ei ole. Se korottaisi energian hintaa, mutta nimenomaan toisi sen lisäksi siihen myös ohjaavan vaikutuksen.

Ed. Tiuri käytti äsken puheenvuoron, johon ei ollut mahdollisuutta siinä yhteydessä puuttua. Minusta se oli moneltakin osin hyvin mielenkiintoinen. Ed. Tiurille ja hänen aateveljilleen ja -sisarilleen on todettava se, että ympäristökysymyksissä on hyvin olennaista, mihin pyritään. Hän totesi, että huomattavat energian säästöt eivät ole mahdollisia. Kyllä ne ovat, jos todella yhteiskunta pyrkii kaikin keinoin energian säästön tehostamiseen.

Ympäristöverothan ovat ympäristöpolitiikassa vain pieni, mutta hyvin merkittävä osa. Tarvitaan niiden lisäksi myös normipolitiikkaa, tarvitaan raaka-aineiden käyttömaksuja, esimerkiksi puhtaan veden käyttömaksua, mitä oppositioryhmien haittaverotyöryhmä on esittänyt, tarvitaan raaka-aineitten ja

tuotteitten kierrätystä edistäviä toimia, panttijärjestelmän kehittämistä jne. Mutta olennaista on se, että mikäli halutaan ympäristön kannalta asiat hoitaa myönteisellä tavalla ympäristön kestävän käytön periaatteelle pohjaten, siihen keinot löytyvät. Nyt on poliittisesta tahdosta sitten kysymys.

Ed. Tiuri ihmetteli, miksi tässä yhteydessä on syytä ottaa esille ydinvoiman maksut. Siihen on lyhyesti todettava se, että todellakin tällä lakiesityksellä on vaikutusta energiapolitiikan sisältöön. Se ei nosta pelkästään yleisesti energian hintaa, vaan aiheuttaa sen, että ydinvoima tämän jälkeen on selvästi edullisempaa muihin energialähteisiin verrattuna. Kun tiedämme, ettei ydinvoima edes ympäristöpoliittisesti ole kaikilta osin ongelmaton, on täysin johdonmukaista ottaa tämä asia myös keskustelussa esille. Valitettavaa on, että ed. Tiuri ei ole enää paikalla tähän asiaan kommentoimassa.

Nimittäin ydinvoima ei pelkästään ydinsäteilyn ja -saasteen takia ole ongelmallinen, vaan myös ydinvoiman käyttötكنولوجيا, keskittävä energian tuotantorakenne, joka on myös luonteeltaan hyvin joustamaton, aiheuttaa myös ympäristöpäästöjä erityisesti täällä Pohjolassa, koska huippukuormat talvisaikaan ajetaan muulla kuin ydinvoimalla, ajetaan sellaisilla voimalaitoksilla, jotka ovat vain lyhyen aikaa käytössä. Tämän jälkeen lopputuloksena on se, että ne saastuttavat sen lyhyenkin käytön aikana hyvin huomattavasti luontoa, ja itse asiassa ydinvoima energiajärjestelmänä kokonaisuudessaan on haitallinen ympäristön kannalta.

Ministeri Bärnlund on paikalla ja hänen kauttaan esitänkin kysymyksen koko hallitukselle: Aikooko hallitus sitten toimia tässä asiassa? Aikooko hallitus nyt poistaa sen epäkohdan, että tämä, sanoisinko ns. haittaveron, jota nyt käsitellään pakettina, antaa ylimääräisen kilpailuedun ydinvoimalle? Aioitaanko esimerkiksi ydinjättemaksua korottaa? Nimittäin tämä on hyvin aiheellinen kysymys. Nyt ollaan jo toistamiseen hyvin lyhyen ajan sisällä eduskunnassa antamassa ydinvoimalle lisää kilpailuetuja, nimittäin aikaisemminhan annettiin viime keväänä, kun ydinvastuulakia säädettäessä ei hyväksytty todellisia vastuurajoja lakiin mukaan otettaviksi. Hallitus on nyt toistamiseen tuomassa tässä mielessä aika arveluttavan lain eduskunnan käsittelyyn.

Lopuksi sitten ministeri Liikanen penäsi, että hän on valmis kyllä monivuotiseen lakiesitykseen, mikäli keskustan eduskuntaryhmän taholta esimerkiksi tätä vaaditaan. Otin tämän asian keskustelussa esille äskesen takia, että mikäli ympäristöverojärjestelmällä pyritään todella ohjaamaan tuotantoa ja kulutusta luonnon kannalta kestäväan suuntaan, on tietysti luonnollista, että näiden lakien tulisi olla kestoaltaan pitempiakaisia. Niiden tulisi olla myös porrastettuja siten, että olisi järkevää pyrkiä minimoimaan tämän veron määrä esimerkiksi yritysکوhtaisesti.

Tämä laki ei toteuta ohjaavan lainsäädännön periaatteita, ja sen takia olisi ollut järkevämpää pyrkiä laajemmassa yhteistyössä opposition ja hallituksen keskinäisin neuvotteluihin parempaan lakiesitykseen kuin tämä ns. haittaveropaketti, jonka hallitus on nyt eduskunnan käsittelyyn tuonut, todella merkitsee. Valitettavasti tällaisiin neuvotteluihin ei ollut halua. Näytti eräässä vaiheessa siltä ja ministeri Liikanenkin julkisuudessa totesi, että hän haluaa ottaa soveltuvien osien opposition haittaverotyöryhmän esitykset huomioon. Valitettavasti lupaus jäi täysin kuolleeksi kirjaimeksi. Neuvotteluja ei käyty eikä esityksiämme huomioitu. Ei tässä ole olennaista se, onko opposition esitykset huomioitu vai ei, vaan olennaista on tässä se, että lopputuloksena pitäisi olla mahdollisimman hyvin toimiva laki, ja sitä tämä laki ei ole.

Tähän hallituksen esitykseen liittyy eräs näkökohta, jota vielä keskustelussa ole otettu esille, ja se on kysymys tämän verojärjestelmän alueellisista vaikutuksista. Haluan sanoa ensiksi aivan suoraan ja selvästi sen, että mielestäni liikennepolttonesteisiin tämä vero on järkevä suunnata omalta osaltaan, koska esimerkiksi typpikuormituksen osalta ja myös rikkipäästöjen osalta liikenteellä on hyvin voimakkaat haitalliset ympäristövaikutukset. Samaan aikaan on kysyttävä sitä, että kun huomattavat alueet tästä maasta ovat pelkästään maantieliikenteen varassa, niin tämän jälkeen on tietysti toivottavaa, että eduskunnan valtiovarainvaliokunnan verojaoston käsittelyssä sekä myös hallituksen piirissä pohdittaisiin niitä toimia, millä tavalla estettäisiin kielteiset aluepoliittiset vaikutukset tämän lain säätämisen jälkeen. Tässä varmasti löytyy opposition taholta hyvää

tahtoa pyrkiä hakemaan yhteisiä ratkaisuja siitä, miten haitalliset vaikutukset ehkäistään, koska tuskin kukaan lakia säätäessään edes hallituksen taholta, näin ainakin toivon, on pyrkinyt tietoisesti aluepolitiikkaa heikentämään tämän lain avulla.

Sitten, arvoisa puhemies, aivan lopuksi totean, että keskusta todella suhtautuu nihkeästi tähän hallituksen ns. haitta- tai ympäristöveropakettiin, joka nyt on esitelty. Siinä on myönteisiäkin kohtia, mutta kuten sanoin, olisi ollut toivottavaa, että esitykset olisivat olleet paremmat. Tästä on lähdettävä sitten eteenpäin siinä mielessä, että nyt tarvittaisiin turhan kinastelun sijasta yhteistyötä yli puoluerajojen ja yli hallitusryhmä — oppositio-rajoiden. Tavoitteena olisi todella toteuttaa se tahto, mitä täällä eduskunnassa on, eli pyrkiä saamaan sellaiset ympäristöpoliittiset vaikutukset, joilla todella kyetään luonnon kannalta haitallisia päästöjä vähentämään ja kyetään saamaan yhteiskuntapolitiikka laajemminkin toteuttamaan luonnon kestäväan kehityksen periaatetta. Tässä suhteessa on vielä paljon tehtävää, ja toivottavasti tässä suhteessa yhteistyö pelaisi paremmin, mitä tämän haittaveron osalta tähän mennessä on tapahtunut.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

11) Hallituksen esitys n:o 125 laiksi fosforilannoiteverosta

Valiokuntaan lähettäminen

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Renko: Arvoisa puhemies! Haitta-veroien aikaansaaminen on periaatteessa hyvä asia, mutta niillä kerätyt varat tulee osoittaa ympäristön hoito- ja suojelutyöhön.

Tämä henki on ollut ainakin keskustan puheenvuorojen sisällössä, kun on arvosteltu tätä väärää kohtaantumista.

Yleensä tulevaisuuden ympäristönhoito tulee painottumaan ennalta ehkäisyyn mitä suurimmassa määrin, eli ympäristöpuolella tulee tapahtumaan sama kehitys kuin on tapahtunut ihmisen terveydenhuollossa. Enää ei puhuta pelkästään sairauden hoitamisesta, vaan ennen kaikkea ennalta ehkäisevää toimintaa tehostetaan ja siihen myös osoitetaan selvät määrärahat.

Ennalta ehkäisevään ympäristön hoitoon ei päästä ellei haittaverolla kerättyä tuloa osoiteta kyseisen alan tai yrityksen ympäristöhoidollisiin toimenpiteisiin. Tällä kertaa meillä on esillä fosforilannoitevero. Muutama vuosi sitten keskusteltiin julkisuudessa erittäin voimakkaasti pesuaineiden fosforipitoisuuksista ja saastevaikutuksista vesistöihin. Tämä keskustelu ei tuottanut verolakia. Miksi, lieene syytä kysyä, koska yhä edelleen pesuaineiden saastuttava vaikutus vesistöihin on varsin huomattava.

Hallituksen nyt antama fosforilannoitevero ei poista kotitalouksien ja teollisuuden käyttämiä pesuaineita eikä fosforipäästöjä sitä kautta vesistöihin. Mitä hallitus aikoo tehdä tämän epäkohdan poistamiseksi, koska tavoitteena kuitenkin fosforilannoiteverolakin on vähentää vesistöjen fosforipäästöjä ja sitä kautta saaste-ekologisia kierteitä?

Tässä yhteydessä on myös syytä todeta, että monien teollisuuslaitosten ja myös talousyhteisöjen jätevedet lietetään ja tätä jäteliettä kaupataan maatalouden käyttöön. Tällä erää Helsingin kaupungissa mm. 50 prosenttia lietteestä ajetaan pelloille, 25 prosenttia viherrakentamiseen, 20 prosenttia vain kaatopaikalle ja 5 prosenttia, nämä saasteisimmat, otetaan varastoon. Tämä liete ajetaan pelloille ilman, että siitä tehdään minkäänlaista koostumusanalyysiä. Varsin hyvin tiedetään, että siellä on myös runsas joukko kemikaaleja, myös erilaisia myrkyjä, ja tätä kautta me saastutamme maaperäämme.

On syytä todeta, että Suomen valtti integraatioyhteistyössä Eurooppaan päin on puhtaasti elintarvikkeet, ja maaperämme ei ole ainoastaan ehtyvä luonnonvara, vaan se tulee olemaan häviävä luonnonvara, mikäli jätelietteen ajo teollisuudelta pelloille sallitaan. Tähän tulisi ympäristöministeriössä

puuttua, ja siinä fosforitkin sitä kautta saataisiin kuriin. Lietteen ajo tulee lopettaa tai vaatia tiukka analyysi lietteen koostumukselta, ennen kuin annetaan lietteen ajolupa pelloille.

Keskusta periaatteessa tukee fosforilannoiteveron antamista, mutta edellyttää tiukasti myös verotulojen käytön suuntaamista maatilatalouden vesiensuojelun hyväksi. Konkreettisina avustuskohteina olisivat mm. vanhojen lantaloiden ja säilörehujen varastojen sekä virtsa- ja puristenestekaivojen kunnostaminen ja se, että avustusta annettaisiin aina 50 prosenttiin kustannusarviosta. Avustus tulisi osoittaa koko maahan ilman tulorajoja. Ympäristö ei tunne tulorajaperusteita, eikä suojelutoimenpiteisiin päästä, mikäli eivät kaikki saman vesistön varrella olevat maatilat kunnosta kyseisiä säiliöitään.

Vuonna 1987 ja 1988 budjettiin rahaa varattiin maatilatalouden vesiensuojelutoimenpiteisiin lähinnä avustusten muodossa 3 miljoonaa markkaa. Määrärahasta käytettiin vain yksi kolmasosa eli vajaa miljoona. Tänä vuonna 1989 budjetissa avustukset on pienennetty 1,7 miljoonaa markkaan. Luonnonvarain neuvoston maatalousjaosto analysoi tätä tilannekehitystä ja totesi, että avustukset jäävät käyttämättä kahdesta syystä, ensinnäkin sen takia, että budjetissa on sidottu avustusten prosenttimäärä maksimi 20, ja lisäksi se on tulosidonnainen. Näin ollen matala avustusprosentti jättää liian suuren omavastuuraohitusosuuden, jota viljelijät eivät voi itse järjestää, ja toisaalta tulosidonnaisuus on siinä myöskin haittana.

Luonnonvarain neuvoston maatalousjaosto totesi, että tämä epäkohta tulisi poistaa, ja tavoitteeksi asetettiin investointiavustusprosentin nostaminen samaksi kuin teollisuudessa. Tästä on jätetty ed. Ollilan nimellä kulkeva raha-asia-aloitekin. Ed. Ollila, joka on jaoston puheenjohtaja, edustaa hallituspuoluutta kokoomusta. Toivoa sopii, että tämä raha-asia-aloite menee läpi ja tähän varataan riittävästi määrärahoja sillä perusteella, että avustusprosentti nousee 20:stä 40 prosenttiin.

Keskusta on ottanut kannan niin, että avustus olisi 50 prosenttia. Periaatteessa tämä on hyvin lähellä luonnonvarain neuvoston maatalousjaoston alkuperäistä esitystä. Pääasia on kuitenkin, että maatalouden investointiavustukset rinnastetaan samaksi

kuin teollisuuden avustuksetkin. Se olisi vähin vaatimus.

Hallitus esittää ensi vuoden budjettiin vuodelle 1990 maatilatalouden vesiensuojelutoimenpiteisiin 1,8 miljoonaa markkaa eli vain 100 000 markkaa enemmän kuin tänä vuonna, ja edelleenkin tekstissä lukee, että avustusprosentti on enimmäismäärältään 20. Hallituksen esitys on vastoin luonnonvarain neuvoston ja sen maatalousjaoston esittämää kantaa, ja esitys oli meillä taas yksimielinen, kaikkien puolueiden edustajien hyväksymä. Asiasta on jätetty myös toivomusaloitteita, käytetty useita budjettipuheenvuoroja lähete-keskustelussa ja myöskin kyselyissä on sivuttu tätä epäkohtaa.

Ei voi muuta kuin kysyä, miksi hallitus moralisoi ympäristöasioiden kanssa. Miksi haittaverotuloja ei osoiteta suoraan ympäristön hoitoon kyseisillä aloilla ja kyseisille yrityksille, jotka myöskin verot maksavat? Mikäli Suomi ei kykene kotimaan ympäristölinjaansa kirkastamaan sanoista tekoihin, uskottavuutemme myös kansainvälisillä foorumeilla tulee kyseenalaiseksi.

Ensi vuoden budjetilla luodaan pohja uudelle haittaverokäytännölle, ja olisi toivottavaa, että tämä kohtavuus, kerätyt verotulot, myös osoitettaisiin ympäristönsuojelun ennalta ehkäisyyn, alakohtaisesti ja yrityskohteisesti hyväksyttäisiin heti lähtöviivoilta. On käynyt ilmi, että väitetään, ettei se ole osoitettavissa. Fosforilannoitevero kohtaan tuu maatalouteen, ja tuo yksi esimerkki lantaloiden investointiavustuksista on vain yksi esimerkki. Muina voisi mainita metsä- ja suo-ojitusten pohjapatojen rakentamisavustukset, selkeyttämisaaltat, suodatustaskujen rakentamisen, suojakaistojen varaamisen ja niiden korvaamiseen tarvittavat avustukset, viljavuustutkimuslaitteiston hankinta-avustukset jne. Kyllä näitä suoria osoituskohteita löytyy varmasti maataloudesta siinä kuin myös muilta yritysaloilta.

Esitetty fosforilannoitevero vaikuttaa mitä ilmeisimmin myös lannoitteiden koostumukseen. Uskon, että veroa laadittaessa on myöskin tähän pyritty, ja oletettavasti fosforipitoisuudet lannoitteissa vähenevät. Kaikki kuitenkin tiedämme, että fosfori on aine, jolla kiihdytetään kasvua. Pohjoisilla alueilla on lyhyt kasvukausi, mikä alun perin on ollut syynä siihen, että fosforia on lähdetty lisäämäänkin lannoitteisiin. Näin ollen me

siirrymme lähemmäs ekologista ja luomuviljelyä, luonnonmukaista viljelyä, joka on juuri eräs puhtaiden elintarvikkeiden tuottamisen lähtökohta. Veroa ei voida tältä osin siis arvostella, mutta samassa yhteydessä tulee muistaa, että meidän valtiojohtoinen Kemiramme käyttää Siilinjärven fosforia. Kemira, joka on kansainvälinen yritys. Herää kysymys, viekö Kemira tämän ehtyvän luonnonvaran fosforin meidän maa- ja kallioperästämme ulkomaille ja levittää niin sanotusti taivaan tuuliin. Toivoo sopii, että huonojen päivien varalle tämä ehtyvä, varsin arvokas luonnonvara koko maapallon luonnonvaroja ajatellen säilyisi Suomen kalio- ja maaperässä, ja mahdollisesti tulevaisuudessa keksitään keinot sen hyödyntämiseen muutenkin kuin fosforiveroyrityksen kautta.

Ed. Riihijärvi: Arvoisa puhemies! On erittäin hyvä, että ympäristökysymykset tulevat nyt näin konkreettisina eduskuntaan käsiteltäviksi. Ensinnäkin toteaisiin kuitenkin ed. Soininvaaralle, että me emme voi täällä pohjoisessa lämmittää asumuksia revontulilla. Samalla on todettava myös ed. Tiurille, että varmaan ydinvoima on puhdasta energiantuotantoa niin kauan kuin on, mutta me tiedämme, mitä voi tapahtua. Tshernobyl on siitä meille varoittavana esimerkkinä.

Nyt käsiteltävänä oleva fosforilannoitevero on oikeastaan seurausta kymmeniä vuosia jatkuneesta keskustan johtamasta maatalouspolitiikasta. Me olemme ajautumassa tässä yksipuolisessa viljelyssä, johon suurtilalinjalalla on menty, umpikujaan. Nyt joudutaan pakosta kuluamaan näitä virheitä tällaisella lailla. Lakia parempi ratkaisu tietysti olisi se, että Kemira valtiojohtoisena yrityksenä suunnittelee seoslannoitteet toisella tavalla. Niissä voitaisiin vähentää tuo kolmannes myös fosforista. Tosiasia on, että viljavuustutkimus osoittaa, että vallankin Pohjois- ja Itä-Suomen pelloilla on kova fosforin ja kalin puute, ja fosforia tarvitaan joka tapauksessa. Nyt tällä verotuksella on myös vaikutusta elintarvikkeiden hintoihin. Tämän kaatuu viljelijöitten niskaan.

Tässä yhteydessä on kysyttävä, miksi ei vesakkomyrkyihin ole otettu yhtä kovaa kantaa ja myös metsien lannoittamiseen yleensä. Oli hyvin mielenkiintoista kuulla edellisestä puheenvuorosta, että keskustakin

alkaa jo nyt puhua luonnonmukaisesta viljelystä. Me olemme SMP:ssä olleet sitä puhumassa jo kymmeniä vuosia. Näin vähitellen mielipiteet taipuvat SMP:n terveelle maatalouspoliittiselle linjalle. Tämä on erittäin miellyttävää kuulla.

On kuitenkin fosforilannoiteverosta ja ns. haittaveroista sanottava se, ne kyllä kasvatavat valtion kassaa, mutta onko niillä merkitystä luonnontilan korjaamiseksi — toivotaan, että näin on — vai jäävätkö ne vain pelkäksi ympäristöministerin ja ympäristöministeriön virkamiesten mielenrauhan hoitamiseksi. Joka tapauksessa teollisuuden päästöt, elintarvikkeitten lisäaineet ja vesakkomyrkyt ovat niitä rasituksia, jotka ympäristöä saastuttavat erittäin voimakkaasti.

Me olemme SMP:ssä valmiit kieltämään metsien lannoituksen kokonaan ja myös vesakkomyrkkyjen käytön. Kun nyt on kiistatonta ja tieteellisestikin osoitettu, että metsien ekosysteemi järkkyy lannoittamisen ja vesakkomyrkkyjen käytön seurauksena, kyllä meidän on myös eduskunnassa rohjettava tehdä sen mukaiset päätökset. SMP:n linja luonnon puolesta onkin, että nämä haitalliset myrkyt kielletään, sillä paljon parempi on metsien lannoitus ja myrkkyyjen käyttö siellä kuin pelloilla, koska pelloilla sittenkin vielä onneksi harjoitetaan vuoroviljelyä, ja myös monet ranta-alueet, vesistöjen varret voidaan kylvää nurmelle ja pitää nurmella, laitumina, heinämaina ja tällä tavalla estää valumat vesistöihin. Kaikki mahdollisuudet ovat olemassa, kunhan vain maatalouden yksipuolinen menetelmä muutetaan monipuoliseksi, kun pien- ja perheviljelmät saavat toteuttaa sitä maataloutta, jota ne ovat tässä maassa vuosikymmenet toteuttaneet.

Me olemme puhtaitten elintarvikkeitten, puhtaan luonnon puolesta taistelemassa. Oikeastaan näitten syitten takia SMP on syntynyt ja elää ja kasvaa.

Ed. Perho (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Riihijärvelle haluaisin huomauttaa, että päinvastoin kuin hän antoi ymmärtää, Kemira on juuri tänä vuonna jälleen kerran modernisoinut lannoitevalikoimaansa ja myös monipuolistanut sitä, jotta vaihtoehtoja jokaiselle jokaiseen tapaukseen olisi juuri sopivasti ja soveltuvasti käytettävissä. Myöskään lannoitteiden fosforipitoisuudesta ei suinkaan johdu se, paljonko

fosforipäästöjä tulee, vaan siitä, kuinka paljon fosforia hehtaaria kohti käytetään. Tätä varten Kemiran puitteissa toimii neuvottelukunta, joka pääasiassa koostuu paikallisten koeasemien johtajista ja joka antaa suositukset vuotuisista lannoitemääristä hehtaaria kohti. Näitä pyrkii Kemira johdonmukaisesti suosittelemaan mainos- ym. myyntiin liittyvissä julkaisuissaan. Myös neuvontajärjestöt hyvin tarkkaan seuraavat näitä ohjeita.

Näkisin kyllä vielä hyvänä, että tämän lisäksi myös maataloustuottajajärjestö yhdessä Kemiran kanssa olisi markkinoimassa oikeita lannoitemääriä. Kemiran puitteissa on valmistauduttu siihen, että fosforin käyttö maassamme pelloilla vähenee siihen määrään, mikä on optimimäärä. Uskon, että siellä ei suinkaan olla pelkästään myynnin lisäämisen mielessä liikkeellä tässä asiassa.

Väärinkäsitysten välttämiseksi haluaisin vielä kerran todeta myös sen seikan, että fosfori sinänsä ei suinkaan ole mikään myrky tai paha asia, vaan se on eräs kaiken elävän luonnon lähtökohdista ja edellytyksistä, jota ilman ei tulla toimeen.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Riihijärvi sanoi, että pohjoisissa olosuhteissa taloja ei voi lämmitää revontulilla. Kysyisin tässä yhteydessä, minkäs kannan hän siihen ottaa, onko mahdollisuuksia ruokkia useita tuhansia ihmisiä viidellä leivällä ja kahdella kalalla vai oliko se päinvastoin.

Mitä varsinaiseen asiaan tulee, niin on sanottu, että SMP:n linja pakolaispolitiikassa on sellainen, että se kertoo, mitä mieltä se ei ole, mutta jättää sanomatta, mitä mieltä se on. Tässä asiassa sanoisin, että itse asiassa kävi selville se, mitä mieltä SMP on, mutta mieltä se ei ole, jäi epäselväksi. Haluan tulkita ed. Riihijärven puheenvuoron sillä tavalla, että SMP kannattaa lämpimästi fosforilannoiteveroa, joka on hallituksen esitys ja joka hallituksessa on yksimielisesti hyväksytty. SMP ei ole irtisanoutumassa siitä linjasta, jonka mukaan fosforilannoitteet pannaan maksuun pienille ja keskisuurillekin tiloille samalla tavalla kuin mille tahansa tiloille. Tältä osin SMP ei ole vaatinut ylimääräisen lannoiteveron kompensointia maatalouden tuotantokustannuksissa. Eli tältä osin SMP on puhtaasti ja tyylikkäästi hallituksen linjalla eikä ole esittämässä min-

kään tyyppisiä varauksia tai poikkeamia siitä verosta, jota nyt ollaan säätämässä.

Ed. Renko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Riihijärven puheenvuoro oli pikemmin tulkittava puolueen puheenjohtajan puheenvuoroksi, joka olisi sopinut ehkä muualle, koska nyt me puhumme fosforilannoiteverosta. Hän irtisanoutui metsän lannoittamisesta aivan niin kuin ei tietäisi, että metsälannoitteissa fosforien määrä on varsin pieni, koska metsien kasvun kiihottaminen ylilannoittamalla fosforipitoisilla lannoitteilla on päinvastoin puuaineksen kannalta haitallista. Tämä lienee luonnonmukaisen viljelijän isäksi julistautuvan SMP:n tiedossa vallan hyvin. Eli puhutaan aidasta, kun pitäisi puhua aidanseipäistä. Tässä suhteessa alkujohdanto oli ristiriitainen ja sitten itse laki, jota käsittelemme.

Luomuviljelyhän on tullut sivuelinkeinoksi hyvin monille tiloille ja on maaseudun elvyttämishojelmien yhtenä vaihtoehtona jopa niin, että ammattikasvatushallitus suunnittelee opetusohjelmia maatalouskouluihin. Tämä on yleinen kehitys, eikä se varmaankaan ole SMP:n keksintö.

Ed. Väänänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minäkin kiinnitin huomiota ed. Riihijärven puheenvuoron sisällön ristiriitaisuuteen. Hän lähti siitä, että fosforiverolakesitys on tulosta keskustan harjoittamasta maatalouspolitiikasta. Sitten hän totesi, että on noudatettava luonnonmukaista maatalousviljelyä, mutta valittaa kuitenkin, että fosfori pannaan verolle, koska hänen mukaansa Itä-Suomessa on erittäin kova fosforin ja myös kalin puute. Minusta tässä oli aika lailla ristiriitaisuutta varsinkin, kun ed. Seppäsenkin mukaan puhe oli loppujen lopuksi tulkittavissa niin, että ed. Riihijärvi on tyytyväinen hallituksen lakiesitykseen.

Mitä tulee itse fosforin käyttöön, niin sodan jälkeen meidän peltomme olivat hyvin ravinneköyhät ja silloin käytettiin fosforia hyvin paljon peltojen ravitsemiseen. Siitä jäi sitten runsaanlaisen fosforinkäytön perinne, varsinkin kun sitä on kotimaassa tuotettu. Viime aikoina on kuitenkin fosforin käyttö melkoisesti vähennetty. Olen saanut asian-
tuntijalta tiedon siitä, että fosforin käyttö viime vuoden aikana, siis vuoden sisällä, on vähentynyt 10 kilolla hehtaaria kohti. Tässä

ollaan kyllä menossa varsin normaaleihin ja järkeviin määriin fosforin käytössä. Totean saman kuin ed. Perho, että sehän on maalle tärkeä alkuaine oikein ja kohtuullisesti käytettynä.

Ed. Pekkarinen: Arvoisa puhemies! Ensinnäkin fosforipäästöjen rooliin ympäristöongelmissa on syytä muutamalla sanalla kajota ja todeta se, että suhteessa niihin muihin ympäristöongelmiin, joita tänä päivänä on keskustelussa kosketeltu, se problematiikka, mikä aiheutuu fosforipäästöistä, on sittenkin tavattoman paljon pienempi. Oikeassa mittasuhteessa mielestäni täytyy tämä asia nähdä.

Yhdyn myös siihen käsitykseen, jonka ed. Perho omassa puheenvuorossaan toi esille periaatteesta siitä, mitä fosfori käytännössä on kasveille ja peltoviljelylle yleisemminkin.

Tämän ohella ymmärsin myös ed. Perhon tunnustavan sen tosiasian, että tietyillä alueilla nimenomaan hajakuormituksessa lannoitefosforilla on tietty merkitys, niin mittava merkitys, että sen vähentämiseen taikka, sanoisiko, hallitumpaan käyttöön ohjaamiseen on syytä ja perusteltua varmasti lähteä ja mukaan mennä. Tässä mielessä on syytä katsahtaa myös jopa tuottajajärjestön suuntaan, jossa ilmeisesti ed. Perhokin vaikuttaa, jossa sielläkin on ymmärtämystä tälle asialle osoitettu.

Kuitenkin keskustan eduskuntaryhmä, samalla kun kertomaani tapaan ymmärtämystä asialle osoittaa, pitää hyvin tärkeänä sitä, että, niin kuin yleensä ympäristöverojen suhteen, myöskaan tämä vero ei saa olla luonteeltaan fiskaalinen. Me edellytämme joko niin, että maataloustulolakijärjestelmän mukaisella tavalla kustannukset, mitä tästä elinkeinolle aiheutuu, huomioidaan, tai siihen tapaan kuin ed. Renko omassa puheenvuorossaan perustellusti esille toi toinen tapa on tietysti toimia niin, että nämä varat ohjataan täysimääräisesti maatalouden ympäristöinvestointeihin ja muihin vastaaviin investointeihin.

Maa- ja metsätalousministeri Pohjala: Herra puhemies! Fosforilannoitevero liittyy todella hallituksen ns. haittaveropakettiin. Sen selvänä tarkoituksena on vaikuttaa fosforilannoituksen käyttöä vähentävästi.

Suomessa on käytetty pitkään fosforilannoitteita yli suoranaisen tarpeen osaksi siitä syystä, kuin ed. Väänänen äsken kertoi, mutta ylikäyttöä jatkettu senkin jälkeen, kun sitä ei enää olisi tarvittu. Aikanaan se on ollut hyvin perusteltua maan fosforitaseen parantamiseksi, ja peltöjen kasvukuntoa on voitu siten ratkaisevasti parantaa. Nyt ollaan kuitenkin tilanteessa, jossa fosforin yliannostus ei ole enää perusteltua ja jolloin voidaan sanoa, että siitä aiheutuu suoranaista haittaa.

Fosforin käytön vähentämiseen on viime aikoina pyritty pienentämällä sen määrää lannoiteseoksissa, edistämällä maan viljavuustutkimuksia ja sitä kautta oikeata lannoitusta. Jo nämä toimenpiteet tulevat varmasti vähentämään merkittävästi fosforilannoitusta. Tutkimukset osoittavat kuitenkin, että sitä voidaan vähentää ainakin 30 prosenttia ilman, että se vaikuttaisi viljelijän taloudelliseen tulokseen huonontavasti. Fosforiveron tarkoitus on nopeuttaa tätä kehitystä.

Fosfori sitoutuu kuten tiedetään maassa hyvin tiukasti maahiukkasiin ja joutuu vesistöihin pääasiassa niiden mukana, siis pintavesien mukana. Suomessa käytössä oleva sijoituslannoitus vähentää oleellisesti fosforin huuhtoutumista. Nurmiviljelyssä fosfori levitetään edelleen pintalevityksenä, josta aiheutuu se, että nurmiviljelyksessä fosforia huuhtoutuu enemmän kuin esimerkiksi viljanviljelyssä. Samoin huuhtoutuu avokesannoilta. Avokesannoista luopuminen ja siirtyminen viherkesannointiin on tärkeää sekä fosfori- että typpipäästöjen pienentämiseksi. Tässä asiassa tarvitaan kuitenkin ilmeisesti muutama vuoden siirtymäaika, jotta viljelijät tottuvat viherkesannointiin ja lähtevät sitä suuremmassa mitassa toteuttamaan.

Oppositio puolueet esittivät kesällä, että haittaverotuksen piiriin pitäisi ottaa myös typpilannoitteet. Tämä ei mielestäni ole perusteltua ensinnäkään siksi, että typpilannoitteiden käyttö Suomessa on suhteellisen pientä verrattuna muihin maihin. Sen sijaan fosforilannoitteiden käyttö Suomessa on suurempaa kuin esimerkiksi muissa Pohjoismaissa. Opposition ehdotus ei ole perusteltu myöskään siksi, että typpilannoitevero kohdistuisi ennen kaikkea maitotaloustilojen nurmiviljelyyn. Nurmiviljelyssä käytetään huomattavasti enemmän tyyppiä kuin esimerkiksi viljanviljelyssä, ja toisaalta typpipäästöt nurmiviljelyssä ovat pienemmät.

Tyypin käyttöä ei myöskään voida oleellisesti vähentää ilman, että se vaikuttaisi maatalouden taloudelliseen tulokseen, joten typpiveroa voitaisiin pitää puhtaasti fiskaalisena verona. Sillä ei saavutettaisi mitään vaikutuksia tyypin käyttöön, ei ainakaan merkittäviä. Se lisäisi pelkästään maatalouden tuotantokustannuksia ja hämärtäisi myös sitä ajatusta, joka fosforiverossa nimenomaan on, eli fosforin käytön selkeätä vähentämistä.

Fosforiveron tuottoa pitää voida käyttää maatalouden ja maaseudun ympäristöinvestointien tukemiseen, joka on tähän mennessä jäänyt pahasti lapsipuolen asemaan. Esimerkiksi maatalouden vesistönsuojeluinvestointeja on tuettu vain erittäin harvoissa tapauksissa, ja tukiprosentti on ollut liian alhainen, kuten täällä on todettu. Uskon, että vuoden 1991 valtion tulo- ja menoarviossa tähän asiaan saadaan parannus.

Ensinnäkin vesistönsuojelu- ja muiden ympäristönsuojeluinvestointien rahoittaminen, siis sellaisten, jotka kohdistuvat maatalouteen ja sen sivuelinkeinoihin, pitää siirtää ympäristöministeriön pääluokasta maatalousministeriön pääluokkaan, koska maatalousministeriön puolella on valmiit organisaatiot, joiden kautta nämä avustukset jaetaan. Suurin syy siihen, että vähiäkään rahoja ei ole jaettu, on siinä, että ympäristöministeriöllä ei tällaisia organisaatioita ole. Uskon myös, että avustusprosentti vesistönsuojeluinvestoinneissa tullaan nostamaan paljon puhuttuun 40:een ja että siinä vaiheessa tarkoitukseen varataan myös riittävän suuri määräraha.

Se, että nämä järjestelyt eivät ole vuoden 1990 budjettiesityksessä, johtuu lähinnä siitä, että siinä vaiheessa, kun fosforiveroa ruvettiin todella esittämään, ei ollut enää mahdollisuuksia selvittää äsken mainitsemiani muutoksia, ja niiden valmistelu on parhaillaan käynnissä.

Ed. Pekkarinen: Arvoisa puhemies! Kun ministeri Pohjala viittasi oppositioryhmien kannanottoon, niin näiltä osin voi todeta, että oppositio puolueiden toimesta kesällä kartoitettiin muun ohessa myös maatalouden päästöjä ja todettiin, että näitä ovat mm. fosfori- ja typpipäästöt. Tuo ryhmä teki ehdotuksen keskustelun pohjaksi ravinneveerosta, eikä siinä nimenomaisesti otettu kantaa tyypin kohtaloon.

Mitä tulee nimenomaan Suomen keskustan kantaan tässä asiassa, kuten asken sanoin, meillä on ymmärtämystä fosforiveron suhteen, vain sen suhteen, ja senkin suhteen sillä edellytyksellä, kuten kerroin, että se huomioidaan maataloustulolain mukaisena sellaisena kuluna, joka korvataan tuolle elinkeinolle.

Mitä tulee tämän veron määrään ensimmäisenä vuonna, se että sillä hetimiten ehdotetaan kerättäväksi 60 miljoonaa markkaa, on kyllä aika paljon. Myös näiltä osin on syytä arvioida mitoitusta.

Ed. Seppänen: Herra puhemies! Kiinnitin pariin seikkaan huomiota ministeri Pohjalan puheenvuorossa.

Toinen oli kysymys kesannoinnista. Minä olen itse asiassa hämmästynyt, että vaikka on tiedossa, mitkä ovat avokesannoinnin haittavaikutukset, hallitus ei tuo lakiesitystä, jolla voitaisiin siirtyä nykyistä suuremmassa määrin viherkesannointiin. Turhaanhan se ruuhokin silloin siellä kasvaa, senhän voisi antaa elukoitten syödä, kun ne käyvät laitumella. Pidän hyvin merkittävänä ympäristötekijänä avokesannoinnin sallimista ja toivoin, että hallitus siltä osin toisi esityksen ja pääsisimme tästä luontoa saastuttavasta menettelystä toisenlaisiin ratkaisuihin.

Toinen kysymys oli sitten fosforiveron tuoton käyttö ympäristönsuojeluinvestointeihin. Siinä mielessä olen hieman hämmästynyt, että hallituksen edustaja edustaa linjaa, jonka mukaan korvamerkittäisiin verotuoton käyttö vastaaviin tarkoituksiin. Täällähän on yleisesti esitetty sitä linjaa, että näin ei pitäisi menetellä. Kun puhutaan esimerkiksi hiilidioksidiveron käytöstä, siinä yhteydessä lähtökohtana on, että ei käytettäisi verotuottoja yksiselitteisesti tai kiertäenkin ympäristönsuojelullisiin näkökohtiin, vaan ne ovat budjetissa eri tavalla esitettynä. Mielestäni ei tässä yhteydessä voida tehdä myöskään fosforiverotuoton osalta poikkeusta.

Mitä tulee ed. Pekkarisen puheenvuoroon, että käsillä oleva fosforivero kompensoitaisiin maataloustuottajille, tuntuu siltä, että sillä tavalla kyllä vesitettäisiin osittain tämän veron vaikutus.

Ed. Renko: Herra puhemies! Ministeri Pohjalalle on syytä antaa tunnustus, että hän kiireistään huolimatta ehtii tänne keskustele-

maan asiasta. Sen sijaan ihmettelyn ympäristöministeri Bärlundin poissaoloa; hän alkutilasta oli täällä. Onhan kysymyksessä kuitenkin ensimmäiset ympäristön haittaverot meidän lainsäädännössämme, ja tällainen periaatteellinen keskustelu on tarpeen.

Toteaisin typpiverosta, että kyllä Suomen keskusta ensisijaisesti on kantanut huolta ilman typpipäästöistä rinnan rikkipäästöjen. Tämä yleinen kartoitus, johon ed. Pekkarinen viittasi, pitää paikkansa, mutta varsinaisia esityksiä meiltä ei siltä osin ole tehty.

Olisi mielenkiintoista kuulla ministerin näkemykset siitä, mitä aiotaan talous- ja teollisuusvesien fosforipäästöjen osalle vai jääkö fosforivero pelkästään maatalouteen kohdentuvaksi ja miten suhtaudutaan jätealuetteen levitykseen pelloille, jossa myös fosforikiertoa lisätään. Maatalous joutuu maksamaan siitä tavallaan teollisuusjätteiden jäteveron omana rasitteenaan, joka nyt piilotetusti tavallaan tulee tähän mukaan, koska jätealuetteen ajo on sallittu ilman, että minkäänlaista koostumusanalyysia tehdään, ja teollisuus aivan härskisti kauppaa maanviljelijöille jopa ilmaiseksi; "kunhan viette jätteet pois".

Ed. Kietäväinen: Herra puhemies! Ed. Seppäselä toteaisin, kun hän väitti, että keskustan näkemys vesittäisi fosforiveron, että se ei kyllä pidä paikkaansa. Nimittäin se, että fosforiverona aikaansaatu tulo valtiolle otettaisiin huomioon maataloustulolain mukaisena vientikustannusvastuuta kattavana eränä, ei vesittäisi tätä lakia. Pääinvastoinhan sillä olisi se ohjaava vaikutus yhä, eli fosforilannoitteiden käyttö olisi suhteessa kalliimpaa, mitä enemmän fosforia sisältää, eli se ohjaisi käyttämään vähemmän fosforia tuotteita ja toisaalta sitten aivan oikeutetusti olisi osaltaan kattamassa maatalouden vientikustannusvastuuta. Tämä on se sama periaatteellinen linja, mikä yleisestikin pitäisi haittaverossa olla, eli niillä pyritään ohjaamaan mutta ei toimia fiskaalisin perustein.

Mitä tulee fosforikysymyksen laajemmin, kyllä on hyvin tärkeää nimenomaan se, että fosforipäästöt laajemminkin selvitetään ja pyritään niihin vaikuttamaan. Nyt tavallaan käsitellään yhtä pientä osaa, tosin hyvin tärkeää osaa, kokonaisfosforikuormitukselta.

Maa- ja metsätalousministeri Pohjala: Herra puhemies! Minä pyysin puheenvuoron

oikeastaan oikaistakseni ed. Pekkarisen tietoa siitä, paljonko kyseessä olevan veron on tarkoitus tuottaa valtiolle. Tämän hetken laskelmien mukaan se on noin 30 miljoonaa markkaa. Se riippuu tietysti siitä, paljonko fosforin käyttö jo ensi vuonna tulee vähene-mään.

Olen myös muistavinani, että siinä haitta-veroja koskevassa paperissa, jonka oppositio julkisti tai ainakin lähetti kesällä, oli mainitu nimenomaan tyyppä ja fosforia koskeva ravinnevero. Lannoitevero on sitten kokonaan eri asia. Sillä kerätään maatalouden osuutta vientikustannuksiin, ja sitä ei pidä sotkea tähän veroon. Sen takia myöskään fosforiverolla ei ole mahdollista niitä kerätä. (Keskustan ryhmästä: Kyllä se on mahdollista, jos halutaan!) — Se ei oikein ole mahdollista, koska silloin sotkettaisiin kaksi asiaa keskenään.

Mitä tulee avokesannointiin, olen samaa mieltä ed. Seppäsen kanssa siitä, että siitä pitää päästä eroon, mutta jos me nyt sää-dämme sen pakolliseksi, me emme saavuta läheskään tavoitteeksi asetettuja kesannointialoja, koska viljelijät eivät hetkessä siihen siirry. Siitä taas johtuu se, että me saamme aikamoisen viljan ylituotannon niskoillemme. Mutta sen sijaan on jo asianomaisen lakiesityksen mukaan mahdollista, että viherkesannoinnista maksetaan parempi korvaus ja sillä tavalla se yritetään ajaa sisään mahdollisimman lyhyessä ajassa. Varmasti se joskus on myös pakollinen, mutta minun mielestäni sitä ei voi tehdä hetkessä vaaran-tamatta sitten kesannoimisen muita varsinaisia päämääriä.

Mitä taas tulee kesantomaiden laiduntamiseen ja rehun korjaamiseen, rajanveto alkaa olla aika vaikeata. Heinämaa, josta korjataan rehu, on heinämaa eikä kesanto. Se tietysti mitätöi silloin osan kesannoinnin varsinaisesta tarkoituksesta eli pellon käytön supistamisesta. (Ed. Seppänen: Entä jos on laidunmaa?) — Siinäkin tapauksessa!

Mitä tulee korvamerkkeihin, en minä tar-koitannut sitä, että se on korvamerkittyä rahaa, mutta minä tarkoitin sitä, että tällä hetkellä täysin hoitamatta oleva sektori täytyy ottaa hoitoon ja siihen tarvitaan valtion avustusta samalla tavalla kuin esimerkiksi teollisuus sitä saa. Silloin voidaan sanoa, että näitä varoja voidaan siihen käyttää ilman korvamerkkiä.

Vielä jäteliikkeen levittämisestä. Henkilö-kohtainen kantani on se, että viljelijöiden pitää vähintään kolme kertaa miettiä, ennen kuin tekevät sitä. Se saattaa olla hyvinkin vaarallista, ja ainakin liete pitää tutkia. Minä olisin valmis siinä asiassa sellaiseen ratkaisuun, että sen käyttö ilman sen sisällön tutkimista kiellettäisiin, koska sillä tavalla saatetaan esimerkiksi raskasmetalleja levittää Suomen pelloille, missä niitä ei paljon ennestään ole. Keski-Euroopassa niitä on jo niin paljon, että sinne voisi sopia jäteliiketkin.

Ed. Seppänen: Herra puhemies! Minusta tuntuu, että todellakin kesannointipalkkioiden eriarvoistaminen viherkesannoinnin hyväksi saattaisi olla hyvä ratkaisu tässä yhteydessä. Toivoisin, että hallitus sen tyyppisen esityksen tänne toisi, jotta sitä voitaisiin tukea. Me tuemme varmaankin sitä sitten, kun se tulee salissa käsittelyyn.

Mitä tulee haittaveroihin, eräällä tavalla asiassa tulee nyt esille kaksi linjaa opposition puolella. Suomen keskustan edustajille sanoisin, että kaikkea hyvää ei valitettavasti voi saada samalla kertaa eli sekä haittaveroja että sitä, että sillä ei olisi minkään tyyppisiä vaikutuksia ihmisten elintasoon. Minä olen aistimassa täällä siihen tapaan, että keskusta tulee vastustamaan sekä hiilidioksidiveroa että käsillä olevaa fosforilannoitteiden haittaveroa. Minusta se ei ole mahdollista, jos haluaa olla samanaikaisesti haittaverojen puolella. Minusta tuntuu, että ainakin meidän ryhmällämme tulisi olemaan suhteellisen myönteinen kanta molempiin käsillä oleviin veroihin, vaikkakin hiilidioksidivero kohdistuu nimenomaan pohjoisessa ja haja-asutusalueilla ankarimmin sellaisiin ihmisiin, jotka joutuvat käyttämään yksityisautoa välttämättömiin työmatkoihin ja kauppatyömatkoihin. Siitä huolimatta tuntuu vaikealta olla hyväksymättä käsillä olevaa hiilidioksidihaittaveroa.

Samoilla perusteilla, kun emme vaadi sitten kompensatiota haja-asutusalueiden yksityisauton käyttäjille hiilidioksidiverosta, olemme sitä mieltä, että on vaikea perustella sitä, että se korvattaisiin maatilataloudessa sitten maanviljelijöille. Toivoisin, että tältä osin keskusta olisi vastuullisemmalla linjalla.

Ed. Renko: Herra puhemies! Ministeri Pohjala totesi raskasmetallit ja niiden joutu-

misen maaperään. On aivan selviä näyttöjä jo kadmiumin vaikutuksesta munuaisiin ja siitä, kuinka se tuhoaa sitten koko munuaiskerrokset, ja ilman munuaisia ei ihminen tule toimeen. Se on erittäin nopea, ja ihmisen terveyteen vaikutus on nopeampi kuin ekologisesti metsiin, ja sielläkin me olemme jo hädissämme. Toivoisi, että toimenpiteet tältä osin olisivat kuitenkin varsin ripeät sikäli, että ei viljelijäväestöllä ole periaatteessa tietoa uusista ympäristövaikutuksista samalla tavalla kuin asiantuntijat niitä esittävät jo huolestuneina.

Toinen kysymys ovat avustusprosentit. Ministeri esitti, että fosforivero tuli niin nopeasti, että sitä ei ehditty vaatia maatalouden ympäristönsuojelutoimenpiteisiin, lähinnä vesistönsuojelutoimenpiteisiin. Nyt kuitenkin budjetti on auki koko tämän syksyn, ja on kysymys vain siitä, että valtio kerää verotuloja. Ne ovat kassassa X. Onhan vain ihmeteltävä, ettei riittäisi myös aikaa neuvotella, että toinen ministeriö ohjaisi näihin tarkoitukseen, mikä on ihan selvästi maatalouden ja ympäristöpuolen yhteinen intressi. Eivät hallinnolliset rajat saisi olla esteinä, tai niistä ei saisi tehdä näennäisiä esteitä, vaan kaikki järkisyöt puoltavat, että varat kohdennetaan niille, jotka maksavatkin, ja saadaan se hyvä tulos, mihin kaikki ilmeisesti pyrimme.

Ed. Kauppinen: Arvoisa puhemies! Täytyy ministeri Pohjalalle ihan kiitokseksi sanoa se, että hän näkee yhdyskuntajäteliikkeen levittämisen ongelmat sellaisina kuin ne ovat. Minun mielestäni nyt tietysti on tiedotusvälineiden informaation tehtävänä nimenomaan tuoda nopeasti viljelijäväestölle ja kaikille muillekin tiedäväksi se, että yhdyskuntajäteliikkeen sekä erilaisten polttolaitosten jätetuhka saattavat olla viljelyksille levitettyinä erittäin vaarallisia.

Niitä terveysvaaroja, joita mm. ed. Renko toi esiin, en halua toistaa, mutta näen kaiken kaikkiaan, että huomattavasti paljon paremmin pitäisi ohjaava vaikutus haitta-veroilla pystyä toteuttamaan kuin nyt näyttää olevan. Myönnän tietysti sen, että tilanne on uusi ja ollaan uuden asian kanssa tekemisissä, mutta pitäisi löytyä riittävästi ja riittävän nopeasti yhteistyötä ja yhteistyöhalukkuutta, niin että näihin asioihin päästäisiin riittävän ponnokkaasti käsiksi jo nyt eikä sitten ken-

ties joskus 5—10 vuoden myötä. Näin ollen — sanoisin — laaja-alainen yhteistyö näiden asioiden toteuttamiseksi ja eteenpäin viemiseksi on paikallaan.

Täällä mainittiin, että keskustapuolue olisi kenties vastustamassa veroja. Ei suinkaan, emme ole vastustamassa niitä, vaan niiden pitäisi perusperiaatteiltaan olla tutkittuja ja kohdistettuja oikealla tavalla eikä vain ottaa määrätty, tietty ongelmaryhmä, ja muita ei sitten rokoteta vastaavasti heidän itse tuottamallaan kustannuksella, vaan siitä jokin määrätty taho on vastaamassa.

Mitä sitten taas ajatellaan tuotteiden kehittämisen kannalta, teollisuus on uuden tuotannon kehittämisen kannalta avainasemassa. Minusta silloin kaikkein nopeimmin vaikuttavat sanktiot ovat ne, jotka pannaan teollisuudelle.

Ed. Kietäväinen: Herra puhemies! Aivan lyhyesti toteen keskusteluun siitä, miten ympäristöverot vaikuttavat, vain sen, että on mahdollista saada aikaan ohjaava vaikutus ja samanaikaisesti huolehtia siitä, että suuremmassa mittasuhteessa, ei yksilötasolla vaan laajemmin eri väestöryhmittäin, näiden verojen käyttöönotto ei johda kohtuuttomaan lopputulokseen. Se olisi mahdollista myös puheena olevassa asiassa eli fosforiveron osalta. Kysymys on sitten hyvin pitkälle poliittisesta tahdosta tässäkin asiassa, miten tämä asia tullaan hoitamaan.

Todellakin pystytään lannoitevero asettamaan samanaikaisesti huolehtien siitä, että maatalouden kokonaisrasitus ei olennaisesti nouse. Tämä on mahdollista toteuttaa. On täysin selvää se, että kukaan ei voi täyttää kompensatiota lähteä vaatimaan. Silloin koko hyvä idea hautautuu, eikä keskustan taholta missään vaiheessa ole sitä vaadittukaan — tämä aivan noin tarkennuksena. Me olemme esittäneet mallin — erään mallin, olemme valmiit keskustelemaan muistakin — että veron tuotto voitaisiin esimerkiksi ohjata vientikustannusvastuiden kattamiseen tai muuhun vastaavanlaiseseen erään, joita maataloudelta peritään. Silti ohjaava vaikutus säilyy. Olisi toivottavaa, että asiasta voitaisiin lain eduskuntakäsittelyn aikana keskustella, samoin kuin vesiensuojelutoimenpiteistä, joihin ministeri viittasi. Nyt olisi mahdollisuus budjettia korjata näiltä osin, kun vain hallitus antaisi hallituspuolueiden kansan-

edustajille luvan. Toivon, että tämä lupa jaostolle saataisiin.

Ed. Perho: Herra puhemies! Kun vastauspuheenvuorossa ei voi esittää kysymystä, pyysin tavallisen kysyäkseni, mihin perustuu se käsitys, jonka ed. Renko mm. viime puheenvuorossaan esitti, että lannoitus jollakin lailla on tuhoamassa meidän metsiemme ekologian. Täällä ed. Riihijärvi viittasi tähän suuntaan ja joku muukin edustaja. Minä en tällaista tutkimusta ole koskaan enkä missään nähnyt. Sen sijaan yksityisten julkisuuteen pyrkivien yksilöiden väitteitä tähän suuntaan olen nähnyt ja tiedän, että metsien lannoituksessa oltiin vähän liian suurpiirteisiä takavuosina ja lannoitteita ehkä vähän harkitsemattakin levitettiin niin, että siitä lannoituksesta ei ollut mitään hyötyä puun tuottamiselle. Mutta että lannoittaminen olisi jollain tavalla koko metsän ekologian kannalta vaarallista, sitä minä en ole missään nähnyt todistetun ainakaan minkään tutkimuksen perusteella. Tähän olisin vielä mielelläni kuullut vähän selvitystä, mistä tällaiset käsitykset johtuvat.

Ed. Renko: Arvoisa puhemies! On erittäin hyvä, että väärinkäsitykset tulevat heti täällä esille, joten voi oikaista. Ei siitä, ed. Perho, ollut kysymys. Sanoin ehkä huonosti ja haluan nyt lyhyesti selittää, mitä tarkoitan. Ihmisen terveyden kautta tulevat haittavaikutukset nopeammin esille kuin yleensä ekologisessa kierrossa. Me nyt huomaamme metsien kuolemat ja ihmettelemme, mistä ne johtuvat. On tutkittu, että saastepäästöjä on tapahtunut kymmeniä vuosia. Ne ovat kumulatiivisesti tulleet esimerkiksi Kuolasta, ja nyt meillä on Pohjois-Suomessa se tilanne, mikä on. Saasteiden vaikutus nähdään yleensä pitkien trendien jälkeen, kun on kysymys koko ekosysteemistä.

Tässä tapauksessa puhuin kadmiumista, joka on teollisuuden jäteastian yksi raskasmetalli ja tulee myös sairaalajätteistä jne. Kun se jäte ajetaan pellolle, kadmium myös rikastuu maaperään ja saattaa lähteä kiertoon. Sitä kautta vaarassa se ei ole vain viljelijän terveys vaan kaikkien kuluttajien, jotka syövät esimerkiksi siinä pellossa kasvatetusta viljasta tehtyä leipää. Ihmisillä palautte tulee nopeammin haittavaikutuksista, ja kun meillä nyt jo tätä palautetta on jätelie-

mikäytöistä, meidän tulisi ottaa se varteen ja lähteä tekemään suoraan ennakoivia toimenpiteitä siihen suuntaan, mitä ministeri Pohjala totesi. Keski-Euroopastahan meillä on selviä tutkimusnäyttöjä. En osaa nyt tässä yhteydessä suoraan vedota niihin, mutta tarvittaessa voin hakea ne.

Ed. Perho: Herra puhemies! Kiitoksia edellisestä puheenvuorosta! Toivoisin kuitenkin, että ed. Renkokin ja muut edustajat varoisivat sekoittamasta käsitteitä toisiinsa. Kun puhutaan teollisuuden jätteistä ja puhdistuslaitosten jätteistä, lietteistä, se on aivan eri asia kuin teollisesti valmistettu lannoite, erikoisesti suomalaisesta fosforista valmistettu lannoite, jossa ei raskasmetalleja ole tai niitä on häviävän pieni määrä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

Lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti

valtiovarainvaliokuntaan

12) Hallituksen esitys n:o 120 laiksi tasausverolain 10 §:n muuttamisesta

13) Hallituksen esitys n:o 124 laiksi lannoiteverosta annetun lain muuttamisesta

14) Hallituksen esitys n:o 126 laiksi valkaisuverosta annetun lain muuttamisesta

sivistysvaliokuntaan

15) Hallituksen esitys n:o 130 laiksi ammatillisten oppilaitosten rahoituksesta annetun lain 24 §:n muuttamisesta

16) Hallituksen esitys n:o 135 laiksi rakennuslain muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Toinen varapuhemies: Puhemies-neuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin laki- ja talousvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Stenius-Kaukonen: Herra puhemies! Jotta voisimme ministeri Bärklundin kanssa keskustella kyseisestä tärkeästä rakennuslain muutosesityksestä, ehdotan, että asia pantaisiin pöydälle eduskunnan ensi perjantaina pidettävään istuntoon.

Toinen varapuhemies: Koska asiaa ei ole yksimielisesti päätetty lähettää valiokuntaan, on asia jäävä pöydälle. Kehotan seuraavia puhujia käyttämään puheenvuoron pöydällepanon ajasta.

Keskustelu pöydällepanosta julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Stenius-Kaukonen ehdottanut, että asia pantaisiin pöydälle ensi perjantain istuntoon.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Ed. Stenius-Kaukonen ehdotus hyväksytään ja asia p a n n a n pöydälle ensi perjantain täysistuntoon.

17) Ed. Moilasen ym. lakialoite n:o 75 laiksi tulo- ja varallisuusverolain 101 ja 106 §:n muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Toinen varapuhemies: Puhemies-neuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Moilanen: Herra puhemies! Yksinhuoltajan tuloveroaste näyttää hallituksen verouudistusesityksen mukaan kiristyvän kaikissa tuloluokissa vuoden 1987 verotukseen verrattuna enemmän kuin muilla lapsiperheillä. Tämä ilmenee Veronmaksajain

Keskusliiton laskelmista. Hallitus näyttää tietoisesti haluavan kiristää yksinhuoltajan verotusta ollessaan sitä mieltä, että yksinhuoltajaa on tähän asti verotettu liian lievästi.

Suomalaisista lapsiperheistä 15 prosenttia on yksinhuoltajaperheitä, ja yksinhuoltajista 88 prosenttia on naisia ja vain 12 prosenttia miehiä. Yksinhuoltajat ovat määräänsä verrattuna yliedustettuina mm. toimeentulotukitilastoissa. Heillä on toimeentulovaikeuksia, vaikka yksinhuoltajaäiti tekee keskimäärin 43 tuntia viikossa ansiotyötä. Sosiaali- ja terveysministeriön toukokuussa 1989 julkistaman tutkimuksen mukaan yksinhuoltajien enemmistö kuuluu kolmeen alimpaan toimeentuloviidennekseen, ja 45 prosenttia yksinhuoltajista kuuluu kahteen alimpaan toimeentuloviidennekseen. Onkin aivan oikein ja perustellusti todettu, että köyhyyden naisistuminen vaurajissa maissa liittyy yksinhuoltajuuteen. Lieneekö sitten nimenomaan naisvaltaisuus tässäkin kohden syynä siihen, että epäkohtaa ei ole havaittu, saati haluttu korjata.

Toimeentulon vaikeutuminen ei ole ihme-kään, kun yhden tuloilla maksetaan koko perheen ruoka, asunto, sähkö, puhelin, vaatteet ja kaikki kodin hankinnat ja suurin osa kulutusmenoista. On myös muistettava, että lapsen saama elatusapu tai elatustuki kattaa harvoin edes puolet lapsen kulutusmenoista.

Yksinhuoltajien verotuksen tiukentamista on perusteltu mm. vertailemalla keskenään yksinhuoltajaa ja sellaista kahden huoltajan perhettä, joissa vain toinen on ansiotyössä kodin ulkopuolella. Mutta tämä vertailu-peruste on virheellinen, koska siinä unohtetaan se tosiasia, että toinen vanhemmista voi kotona toimia perheen kulutusmenoja alentavasti. Yksinhuoltaja ei voi näin tehdä mm. ajan puutteen vuoksi, koska häneltä valtaosa ajasta kuluu ansiotyöhön, juuri mainittu 43 tuntia viikossa.

Verotuksessa nimenomaan yksinhuoltajia, koska he kuuluvat usein tähän pienituloisten joukkoon, kohdellaan kaltoin myös lainojen korkojen vähennysoikeuden leikkauksella, sillä sehän kohdistuu raskaimmin nimenomaan niihin, joilla on pienet tulot ja siten yleensä pienet velat.

Jo edellä sanottu osoittaa, että yksinhuoltajan asemaa ei pidä enää vaikeuttaa vaan pikemminkin päinvastoin. Hallitus ei ole

suostunut näkemään ongelmaa yksinhuoltajan näkökulmasta. Veroratkaisut osoittavat selvästi, että esitykset on valmisteltu kaukana yksinhuoltajan arkitodellisuudesta. Siksi kristillisen liiton eduskuntaryhmä jo viime vuoden valtiopäivillä vaati korjausta tähän epäkohtaan.

Nyt esittelyssä olevassa lakialoitteessa pyritään kohtuulliseen ratkaisuun. Siinä esitetään, että verouudistuksessa poistettu yksinhuoltajavähennys palautetaan myös valtionverotukseen jo kuluvalta vuodelta 1989 sekä kunnallisverotuksen yksinhuoltajavähennystä korotetaan jo kuluvalta vuodelta 1989 toimitettavassa verotuksessa. Kunnallisverotuksen yksinhuoltajavähennys on erittäin tärkeä siinä mielessä, että sen saa myös valtaosa niistä pienituloisista, jotka eivät saa valtionverotuksen vähennystä sen vuoksi, etteivät maksa valtionveroa. Siksi juuri kunnallisveron vähennystä tulee jatkossa tuntuvasti korottaa. On muistettava, että yksinhuoltajat tekevät yhteiskunnallisesti merkittävää uuden sukupolven kasvatustyötä monien taloudellisten ja sosiaalisten vaikeuksien keskellä. Heidän on selviydyttävä tehtävästään ilman toisen aikuisen tukea.

Arvoisa puhemies! Siksi yksinhuoltajat ovat vähennyksensä moninkertaisesti ansainneet. Tämän vähennyksen tulee kuulua niin valtion- kuin kunnallisverotukseenkin.

Ed. Seppänen: Herra puhemies! Ed. Moilaselta taisi unohtua tässä yhteydessä sanoa, että tämän sisältöisiä aloitteita on tehty muitakin. Tällä pyrimme varmistamaan sen, että hallitus ei tule kasaamaan opposition niskaan sitä mahdollista tilannetta, että jos tulo- ja varallisuusverolaki säädetään tänäkin vuonna yksivuotiseksi, yksinhuoltajat eivät vähennystänsä saa.

Totean tyytyväisenä ed. Moilasenkin tehneen samanlaisen aloitteen, joka täällä jo on, jotta yksinhuoltajavähennys, jos se aiotaan ottaa käyttöön, tulisi voimaan myös siinä tapauksessa, että tulo- ja varallisuusverolaki säädetään yksivuotisena.

Ed. Knuuttila: Herra puhemies! Hyvin mielelläni kuuntelin edellisen puheenvuoron lähinnä sen vuoksi, että siinä nostettiin lapsiperheiden asema esille, olkoot lapsiperheet sitten yksinhuoltajaperheitä tai sellaisia perheitä, joilla on kaksi huoltajaa. Kun verola-

keja on vuosikymmenien kuluessa eduskunnassa säädetty, olen huomannut sen, että lapsiperheitä kohdellaan kaltoin. Ei oteta huomioon sitä taloudellista rasitusta, joka aina lasten huoltamisesta perheelle syntyy. Puhutaan kyllä kauniisti siitä verotuksen periaatteesta, että vero määräytyisi kantokyvyn mukaan, mutta tosiasiasahan tämä ei ole ollut lähtökohta Suomen verotuslainsäädännössä, ei niissäkään veroissa, joita minunkin eduskunta-aikanani on tehty.

Mielestäni verotuksen pohjana pitäisi olla jyvitys, paljonko kussakin perheessä perheenjäsentä kohden on rahaa käytettävissä. Ja tämä tulo, mikä kutakin perheenjäsentä kohden on, olisi myös verotuksen pohjana. Tämän tapaisia ehdotuksia on tehnyt mm. se työryhmä, jonka oli asettanut kirkon yhteiskunnallinen toimikunta, ja jossa olin jäsenenä 70-luvulla. Mutta poliittisella kentällä ne eivät ole johtaneet mihinkään tuloksiin.

Edellinen puhuja unohti kuitenkin elatusvelvolliset, jotka myös osallistuvat seuraavan sukupolven kasvattamiseen. Heitä on tietääkseni noin 140 000, ja heitä on todella kohdeltu kaltoin viimeisissä muutoksissa. Verovähennystä oikeudenmukaisempi tapa tukea tulevan sukupolven kasvattajia on erityislapsilisät.

Ed. Moilanen: Arvoisa puhemies! On hauska kuulla, että myös hallituspuolueissa on vähitellen havaittu verotuksen järjestelmän uusimistarve, että verotettaisiin perheitä perheenjäsenten luvun mukaan. Kristillisen liiton eduskuntaryhmä ja kristillinen liitto on tätä asiaa ajanut jo vuosikaudet, jopa pari vuosikymmentä. Toivottavasti verotuksen oikeudenmukaisuus nyt toteutuu, kun hallituspuolueiden edustajatkin alkavat nähdä sen, että verotus olisi nykyistä oikeudenmukaisempaa, jos se tapahtuisi perheenjäsenten määrän mukaan eli sen jyvityksen mukaan, että katsottaisiin, mikä on perheen käytössä oleva rahamäärä kutakin perheenjäsentä kohti. Tervetuloa vain kristillisen liiton linjoille tässä asiassa!

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

18) Ed. Lammisen ym. lakialoite n:o 76 laiksi yleisistä teistä annetun lain muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin liikennevaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Lamminen: Arvoisa puhemies! Viime vuosikymmenien aikana ovat valtion velvoitteet kuntia kohtaan lisääntyneet, eivätkä tietysti vähiten tienpidossa. Kuten jo aloitteeni perusteluissa mainitsen, kuntien ja valtion välinen tienpidon järjestelykirja on tehty 70-luvulla. Siinä todetaan, että valtion ja kuntien välisen kustannusjaon on pysyttävä ennallaan.

Kuitenkin vuosien saatossa kuntien osuus on kasvamistaan kasvanut. Kun liikenne on kasvanut, menot ovat kasvaneet lähes räjähdysmäisesti ylittäen runsaasti 70-luvulla tehdyt laskelmat. Samojen laskelmien mukaan tästä laskusta lankeaa kuntien maksettavaksi puolet.

Ensi vuoden budjetissa on varattu paikallisteiden kunnostamiseen vain 99 miljoonaa markkaa. Samaan aikaan valtio kerää tienkäyttäjiltä 15 miljardia pyöreästi, ja nämä tulot ovat vuosi vuodelta liikenteen lisääntyessä yhä kasvamassa, joten aivan hyvin valtio voisi ohjata kunnille tästä potista rahaa paikallisteiden ja maanteiden tekemiseen ja kunnostamiseen sataprosenttisesti, kuten lakiehdotuksessani ehdotan.

Esimerkkinä voisin mainita, että eräs keskisuuri kaupunki on maksanut kolmena viime vuonna yhteensä noin 400 000 markkaa paikallisteiden ja maanteiden kunnossapidosta ja rakentamisesta, joten mistään aivan suurista summista valtion kohdalta ei ole kysymys, mutta sen sijaan varmasti hyvin suurista summista pienten kaupunkienkin kohdalla on kyse. Näin ollen kuntien maksuja olisi saatava pienin erin vähemmäksi. Tähän lakiesityksessäni tähtään, jossa alussa sanotaan, että kaikki paikallistiet ja maantiet, niiden tekeminen ja kunnostaminen, tulisi valtion hoidettavaksi.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään liikennevaliokuntaan.

Lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti

maa- ja metsätalousvaliokuntaan

19) Asetus 22 päivältä syyskuuta 1989 maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan eräistä virkajärjestelyistä (A n:o 21)

valtiovarainvaliokuntaan

20) Valtioneuvoston päätös 14 päivältä syyskuuta 1989 selluloosasta suoritettavasta vientitalletuksesta annetun valtioneuvoston päätöksen 4 §:n muuttamisesta (VNP n:o 4)

Pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ensi perjantain täysistuntoon

21) Lakivaliokunnan mietintö n:o 10 (HE n:o 86)**22) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 44 (HE n:o 118)****23) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 45 (A n:o 20)****24) Talousvaliokunnan mietintö n:o 4 (HE n:ot 94 ja 95/1988 vp.)****25) Talousvaliokunnan mietintö n:o 5 (HE n:o 97)**

Toinen varapuhemies: Valtioneuvoston kyselytunti on ensi torstaina kello 16.30. Eduskunnan seuraava varsinainen täysistunto on ensi perjantaina kello 13.

Täysistunto lopetetaan kello 16.46.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Erkki Ketola
